

Газета заснована 1 вересня 1989 року

наш індекс 61671

Хресна хода у Київі на 1030-річчя Хрещення Київської Руси — України

28 липня 2018 року у Київі відбулася Хресна хода Української Православної церкви Київського Патріархату «Молитва за Україну та єдину Помісну Українську Православну Церкву».

В Хресній ході за різними оцінками взяли участь від 65 до 150 тисяч віруючих. Найбільшою Хресною ходою за всю історію України назвав цю величну подію Патріарх Української Православної Церкви Київського Патріархату Філарет у своєму слові після молебню на Володимирській гірці.

Люди молилися за Україну, за перемогу правди і віри, за мир, за єдину Помісну Українську Православну Церкву.

Пропонуємо увазі читачів слово Президента України Петра Порошенка на урочистостях біля пам'ятника рівноапостольному князю Володимирі Великому.

Слово Президента України Петра Порошенка на урочистім святкуванні 1030-річчя Хрещення Київської Руси — України

Понад тисячу років тому Святий Рівноапостольний князь Володимир зробив доленосний вибір — прийняв християнство сам і охрестив країну. Відтоді наш народ консолідується навколо духовних ідеалів справедливості, милосердя, любові до ближнього, добра та правди.

Християнський вибір одночасно був і вибором європейським.

А визначальною складовою європейської ідеї є свобода, про що понад десять років тому Його Всесвятість Варфоломій наголосив у своїй промові «Роля релігії в еволюції Європи».

Ми, українці, добре пам'ятаємо, звідки до нас прийшли світло вчення Христового і надія на спасіння. «Церква Царгородська» як «матір Церкви Православної Української» передала нам за часів князя українсько-київського Володимира Великого науку християнську, сімома Вселенськими Соборами визнану... Передала церковну ієрархію, службу Божу та святі Таїнства, для спасіння душ християнських потрібні. Це — фрагмент із підписаного ще близько ста років тому нашого «Прохання до Патріарха Царгородського благословити Автокефальну Українську Церкву». Тоді протягом кількох років

вселенська катедра вдовствувала. А поки обрали нового Патріарха, українці через внутрішній розбрат та брак єдності втратили державність.

Але щойно поновили її після довгої та трагічної павзи — з новою енергією приступили до розбудови власної Церкви. Вже за два місяці після проголошення незалежності Помісний Собор тоді ще єдиної УПЦ одно-стайно підтримав автокефалію... В тому числі і голосами тих єпископів, які проти неї тепер так затято борються, в тому числі за наказом із Москви.

Згаданий Собор УПЦ відбувся 1-3 листопада 1991 року, а 2 листопада того ж року Його Всесвятість Варфоломій урочисто вступив на вселенський престол. Перед очима Патріарха незалежна Україна росла й міцніла. Ми відновлювали релігійне життя після десятиліть атеїстичних гонінь, плекали надію на Помісну Церкву — і розбудували необхідну для того організаційну структуру. Православна громада України — одна з найбільших у світі, і вона не може бути додатком до когось. Їй належить стати зіркою у «сузір'ї незалежних і рівних національних Церков», яким, за словами Його Всесвятости, є Вселенська Православна Церква.

Україна, світська та церковна влада, звернулися до Архієпископа Константинополя — Нового Риму, Вселенського Патріарха Варфоломія щодо надання Томосу про автокефалію Православній Церкві в Україні.

Ми дуже вдячні Його Всесвятости за постійну увагу до України, а особливо — за нещодавнє нагадування про те що Україна не є канонічною територією РПЦ. Про те що перехід Київської митрополії під контроль Москви, який стався в сімнадцятому столітті, відбувся в неканонічний спосіб. І за те Послання, яке він вчора передав нам, де чітко задекларована така довгоочікувана мета. Ця мета — «дарування українській церкві автокефалії».

І ми радіємо з того, що Його Всесвятість як духовний провідник сотень мільйонів православного людю, як політична фігура глобального масштабу чує наш голос і наші прохання.

Делегація Церкви-Матері на моє запрошення і з благословення Його Всесвятости прибула розділити з нами радість цього свята. І дуже символічно, до речі, що засновником Константинопольської катедри є Андрій Первозваний. Це той самий апостол, який, згідно літопису, бував у наших краях і пророкував велике майбутнє нашій землі.

Мільйони українців прагнуть і очікують якнайшвидшого визнання автокефалії Православної Церкви

в Україні — великої за кількістю вірних, але рівної з іншими помісними православними Церквами.

Томос про автокефалію довершить утвердження незалежності і самостійності нашої держави, укріпить релігійну свободу, міжконфесійний мир. Він посилить права і свободи громадян... Особливо тих, котрі зараз перебувають поза спілкуванням із вселенським православ'ям.

Закінчення на стор. 2.

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ:

Вселенна. Всежиття.

Вселюбов 2-3

Рідна мова — дім буття 4

125-ліття українців

у Канаді 5

Поезії Віри Вовк 8-9

Міст між минулим

і майбутнім 10-11

Джон Стейнбек

і Україна 12-13

Відійшов у вічність Левко

Лук'яненко 13

Презентація книжки Богдана

Гориня про Святослава

Гординського 14-15

Слово Президента України Петра Порошенка на урочистім святкуванні 1030-річчя Хрещення Київської Руси – України

Закінчення. Початок на стор. 1.

Я гарантую, влада не втручатиметься у сутю внутрішні церковні справи. Але наголошую, проте й іншим державам українська влада не дозволить цього робити. Для того і вважаю конче необхідним обрвати всі щупальці, якими всередині нашого державного організму орудує країна-агресор. [...]

І така ситуація – пряма загроза національній безпеці України, що просто зобов'язує нас діяти. З перших днів мого президентства я поставив собі за мету добиватися створення Єдиної Помісної Православної Церкви та визнання цієї Церкви Вселенським Патріархом.

Автокефалія – це питання нашої незалежності. Це – питання нашої національної безпеки. Це – питання всієї світової геополітики.

Армія – боронить нашу землю. Мова – боронить наше серце. Віра – боронить нашу душу.

Ми зупинили агресора і зберегли державу. Ми з вами збудували боєздатну армію. Ми утверджуємо українську мову – складову сили та успіху нашого народу. Я переконаний, що вона стане богослужбовою мовою в єдиній Помісній Церкві!

Ми повертаємо православній церкві українську ідентичність і рівне місце посеред православних церков світу. І, до речі, на захисті ідентичності українського народу наголошує у своєму посланні до нас Його Всесвятість Вселенський Патріарх.

Хотів би ще раз окремо зверну-

тися до архиєреїв УПЦ Московського Патріархату. І не своїми словами, а словами світлої пам'яті покійного митрополита Володимира Сабодана, які декілька років тому я вже цитував перед Радою Церков: «Автокефалія – це спосіб організації церковного життя, ... свідчення кількісного та якісного зростання Церкви, її здатності до самостійного буття». Світлої пам'яті Владика нагадував, що завжди після здобуття незалежності державою починалася дискусія про автокефалію. Так було в Греції, Сербії, Румунії, Болгарії, Грузії, Албанії тощо... І ці слова для нас тим більше є цінними, що сказані вони були предстоятелем церкви, пов'язаної з Москвою. Митрополит Володимир не одразу прийшов до цього висновку, а після років глибоких роздумів на тлі вражаючого розвитку української православної спільноти.

Хто сьогодні може аргументовано заперечити, що кількісно та якісно наша православна церква готова до самостійного буття?

Дорогі браття і сестри!

В Писанні сказано, що нам не дано знати часи і строки. Але я вірю в те, що фінальне рішення Вселенського Патріарха буде справедливим по відношенню до України.

І поза сумнівом, суспільство очікує на це рішення, суспільство готове до нього. Але опоненти в безсилій злобі застосовують увесь арсенал пропаганди і маніпуляцій... Від поширення мітів і відвертої неправди, в тому числі і про Його Всесвятість, до відвер-

тих погроз і залякування. Послухаєш їх, то ледве не кінець світу настає. Але ж колесо історії ще ніхто не міг повернути назад.

Дорогі друзі, час автокефалії Української Помісної Православної Церкви точно настає.

Шановні члени Ради Церков!

У передмові до книги Патріарха Варфоломія «Віч-на-віч із тайною» я прочитав, що серед улюблених афоризмів Його Всесвятості є й такий: «Війна в ім'я релігії – це війна проти релігії». Беззастережно поділяю цю думку. Спільне творення незалежної церкви не може бути підставою для розбрату, підставою для протистояння, насильства. Навпаки, це – дорога до миру, спокою, порозуміння.

Віруючі і церковні громади самі вирішуватимуть, чи приєднуватись їм до Помісної Церкви.

Томос, хай пошле нам його Господь, не означатиме, що в Україні постане державна церква. Влада ж, як і раніше, й тепер поважатиме усі конфесії, не відступаючи від духу і букви Основного закону – Конституції України.

Конституційні засади державно-церковних відносин є непорушними. Україна – багатоконфесійна держава, для якої релігійний мир – велика цінність.

Закликаю вас і надалі доклади всіх зусиль для миру в Україні, для налагодження співпраці між релігійними громадами заради майбутнього.

Ми всі пишаємося тим, що в Україні найскладніші питання співжиття

релігій та культур завжди вирішувалися мирно, без насильства, у правовому полі. На жаль, наш внутрішній мир грубо порушила російська агресія. Упевнений, тільки Бог дав нам сил, щоб зупинити одну з найбільших армій у світі. Лише віра дала нам таку величезну любов до Вітчизни.

Зараз увесь наш народ як ніколи потребує Слова Божого, потребує єдності, потребує миру.

Нехай ваша духовна праця та щирі молитви і надалі сприятимуть утвердженню нетлінних духовних цінностей в українському суспільстві.

Я ще раз дякую Його Всесвятості Варфоломію за любов та увагу до України. Дякую Його Святості Патріархові Філарету за багатолітні труди із розбудови Української Церкви. Дякую Його Блаженству Митрополиту Макарію, єпископату УАПЦ, усім ієрархам УПЦ Київського Патріархату за виявлений дух єдності і за одностайне звернення до Вселенського Патріарха. Дякую архиєреям УПЦ Московського Патріархату, в тому числі й тим, які готові підтримати автокефалію.

Вітаю кожного українця в Україні та поза її межами з Днем Хрещення Руси-України!

З Божою поміччю ми переможемо.

Як говорив апостол Павло, «благодать Господа нашого Ісуса Христа, і любов Бога Отця, і причастя Святого Духа нехай буде зо всіма вами!»

Слава Господу Богу!

Слава Україні.

отець Василь ПИШНИЙ

Вселенна. Всежиття. Вселюбов

Продовження. Початок у числах 1-4 2018 р.

НОВЕ

Новий світ. Божий світ. Світ любови

1. НОВЕ (Новий світ – «Нове Небо і нова земля») відкривається як істинне буття «всього в усьому». Новий Світ – це світ вільних всесповнених взаємосполучень будь-якого відокремлення в Цілому, Всеєдиному, а з другого боку – в будь-якому одиничному абсолюті.

2. Це не той світ, в якому будуть знищені, наприклад, віруси, горобці,

вовки, бур'яни, мухи, а залишаться тільки корови, свині, пшениця і люди.

3. Ні, в тому Новому світі звершується всебічний Симбіоз (вільне взаємопроникання, порозуміння, яке буде не руйнівним, не ворожим для всього і вся, а навпаки життєдайним і радісним.

4. Це і є воістину Божий Світ Любови – адже Бог є Любов (Ін. 4: 16).

«Все змінюється...»

Хоча б яке означення ми дали довколишньому світові (об'єктивній реальності), хоч який би вибрали підхід до впорядкування наших уяв-

лень про неї, неминуче розглядаємо: по-перше – Буття взагалі, як все що існує в сукупності, і по-друге – процеси буття, тобто зміни (взаємонаповнення), які відбуваються всередині цього буття.

«Саме так, як діти, завжди і треба. А що далі?»

1. Спробуємо розглянути буття і його процеси з позиції як матеріалістичного, так і релігійного світобачення.

2. Так чи інакше нам неухильно доведеться звернутися до поняття причинності, і то конче «на прямій – до безкінеч-

ности»: Чому є я, чому є все решта довкола мене? Як або ким створений світ? Якщо його створив Бог, то хто створив Бога?... і т. п.

3. Однак і матеріалізм, і релігія немов би скасовують цей нескінченний ланцюг запитальних знаків.

4. Буття завжди було, завжди є і завжди буде, тобто до Цілісного Буття поняття часу не прикладається, як і поняття простору, в якому по суті заховане уявлення про якусь обмеженість буття.

5. Для нескінченної, невимірної тягlosti немислимим ні час, ні простір, ні будь-що інше.

6. Останнє твердження цілковито узгоджується з відсутністю стосовно Буття якогось начала або якоїсь причини.

7. Буття не має по-

чатку і причини, тобто є вічне і безконечне (зауважимо, що в даному випадку йдеться про першу з двох категорій Великої Антиномії «Абсолют – аспект»).

Однакові віросповідні (взяті на віру) принципи

1. Як матеріалізм, так і релігія має за основу однакову висхідну істину, об'єктивну наявність Буття, його безпричинність, вічність та безконечність.

2. Однак різниця між цими вченнями починається вже з першої цеглини, яка кладеться на спільну основу. Матері-

ялізм означає Буття як існування неживої та нерозумної матерії. А для релігії Буття – це всюди-суцність присутності життєвості та розуму, Життя і Розуму, тобто Буття Бога (Життя Розуму) і повсюдне існування живого розумного творіння.

4. Цю думку можна висловити й інакше: для матеріалізму безпричинне, вічне та безконечне Буття є існування неживої матерії (з потенцією життя і навіть безсмертя), але для релігії безпричинне і безконечне Буття означає реальність Вічного Життя, тобто Бога.

– Що відбувається? – Розвиток

1. Ці основоположні протиріччя між релігією і матеріалізмом з усією силою виявляють себе при осмисленні тих процесів, які відбуваються всередині Єдиного Живого Буття.

2. Приміром, матеріалізм для пояснення наявності життя і розуму (бодай на землі) включає в свою теорію поняття про розвиток (традиційний процес еволюції Всесвіту від простого до складного, незважаючи на те що Великий Вибух стався від дивовижної простої крапки). Розглядаючи розвиток як процес побудови внутрішніх взаємопоєднань неживої матерії, внаслідок яких із мертвої матерії утворюється (виникає) життя і розум.

3. Матеріалізм вважає життя найвищою формою існування матерії, з чого треба зробити висновок, що все те, яке стоїть нижче, є менш досконале, менш складне, більш просте.

4. Звідси постає висновок, що внутрішньо-матеріальний розвиток є поступовий – від менш складних (простіших, елементарних) форм до ускладнених (доорганічних – органічних), до повніших інформаційно, більш всеохопних систем.

5. Але цілком очевидно, що таке уявлення не узгоджується з основами матеріалістичного вчення про вічність і безконечність (навіть коли мати на увазі Великий Вибух Матерії і все інше).

6. Річ у тому, що вічності і безконечності, котрі мисляться лише як всебічні властивості

Ветхій денни. VII ст. Манастир Святої Катерини на г. Синай, Єгипет

матерії, останньої малої крапки, останньої одиниці (елементарної частинки), – не може бути, як не може бути й останнього Найбільшого Об'єму, остаточної Величини Вселенної.

7. Виходячи з цього, зауважимо, що нескінченно мале і нескінченно велике є ніби два рівноправні (універсальні) стани вселенської субстанції.

8. Ми не можемо говорити про одне як про менш складне, а про друге – як про щось більш ускладнене. Будь-який аспект безконечності можна уявляти або нулем, або нічим, або ж безкінечною складністю («безоднею безодень»).

9. Поняття поступового розвитку в матеріалістичному баченні впливає з існування якогось простого начала, якоїсь первісної простоти, з якої

все починається і поступово ускладнюється.

10. Однак треба пам'ятати, що виходячи з принципів БЕЗКОНЕЧНОСТІ в Абсолюті та одиниці, неможливо уявити собі субстанційно нерівноцінні фрагменти Універсуму, малі чи великі.

11. А Безконечність Матерії можна мислити лише як Безконечність Життя, оскільки в самому понятті (принципі) вічності й безконечності матерії захований принцип Вічності і Безконечності Життя.

Крихта хліба є цілий хліб

1. За релігійним вченням, виходячи з поняття про Всебічну Безконечність, – фрагментарність,

множинність, диференційність Божественного Богосозданого Буття пояснюється не абсолютною відсутністю ізо-тропності, однорідності, єдності матеріальних осередків, а тим, що кожна уявлювана крапка (одиниця, момент, згусток енергії, мить благодаті) містить в собі всю повноту цього Єдиного, бо так само як безконечний є Абсолют, безконечна і його одинична частинка.

2. Однак, пам'ятаймо, стосовно Абсолютної Безконечності будь-яка одиниця вичерпна, гранична, а в стосунку до своєї безконечності – абсолютна, необмежена (існує також ідея про взаєморівне взаємобуття всього у всьому).

3. Будь-яка форма може мислитись цілим буттям, будучи буттям відносним.

4. Наявна множин-

ність, корпускулярність, населеність Буття не є безумовною його властивістю. Буття ізо-тропне. Однак кожен об'єм, будь-яка конфігурація цієї ізо-тропності є Всебічною Безконечністю Єдиного. Разом з тим це не означає, що ми змішуємо чи ототожнюємо Бога з одиничними, окремими аспектами Буття.

Для мене причина мого Буття – Він. Для мене, як для одиниці, Він – Творець. І початок мого буття – у Ньому. В такому смислі – Він створив мене. В цьому ж смислі Він – Творець світу, в якому я є. В такому ж сенсі будь-яку конечну ділянку Космосу я називаю творінням Божим, для котрого, як і для мене, час і простір – об'єктивна реальність.

Виходячи в безконечність, я приходжу до висновку, що Творець творить Себе, що причина Бога – в Ньому Самому, і водночас переконаюсь, що Творець не є творіння. Будь-то крапка чи якийсь об'єм Вселенної, стосовно Абсолюту вони виявляються кінчними, сотвореними, вони – не Бог, Бог – Абсолютний Спокій, або, що те ж саме, – Абсолютне Ніхто і Ніщо. В Ньому немає ні часу, ні простору, ні якихось змін стану. Вірніше сказати, Бог – Абсолютна Ізотропність, неподільна на матерію і свідомість, на Живе і Мертве, на Ідеї і Форми і т. ін., як також на Себе і Сотворене. В Ньому всі ці поділи сполучені, злиті, злютовані таким чином, що визначити, зрозуміти, де закінчується Свідомість і починається Матерія, де завершується Думка і починається Форма, неможливо й абсурдно. Для Себе Він – Єдиний. В Собі Він всеціло Сам як Істота Особистісна, Вседосконала і Всепремудра.

«Начала всього суцього неможливо відчувати, вони не підлягають зовнішнім враженням, невидимі, не створені і духовні» – стверджував Піфагор.

5. Кожна частинка Цілого може бачити себе самодостатньою одиницею, окремою індивідуальністю, будучи в той же час нерозривною і невід'ємною частиною всього Суцього.

6. Бог – Єдиний і будь-яка Його частина є Він, подібно до того, як крихтітка Хліба є Хліб.

Продовження в наступному числі.

Листи дисидентів 60 – 80-х років

«Вітаю вас Господнім днем — Неділею»

Іван Сокульський

3 листів Івана Сокульського до родини в час ув'язнення. 1980 – 1982 роки

Спогадуємо Івана Сокульського особливо тепер, коли голос його високої долі, сповненої борні, прилітає до нас у день його народження – 13 липня 1940 р. і в день смерті – 22 червня 1992 р.

Атмосфера Іванових листів до дружини Ориси, матері Надії Іванівни та доньки Марієчки, написаних в ув'язненні в літні місяці, насичена уявою про Свято Трійці і всі оті «Господні дні» – неділі, котрі в 70-і роки приносили нам якесь невимовне відчуття піднесення життя. Іванові і нам припливали вірші. Марієчка малювала свої дивовижно живі кольорові видива. В моїй пам'яті залишилась непроминуша мить – коли ми з нею сидимо на килимку на підлозі і серед пахоців клечання й трав починаємо малювати чи то квіти у глеках чи радість свята, що звучить і ясніє кольорами.

На цих сторінках ви бачите малюнки художниці Марії Сокульської 1979-81 років, коли їй було 5-6 років. А її тата заарештували у 1980 році. Тож більшість з тих дитячих творів стали ніби листами-повідомленнями до тата у невідому їй далечину. Тепер ці малюнки відлунюють і до нас усіх в листах поета незвичайним світлом Свята Трійці і Господнього дня – неділі.

Р. Л.

12. 04. 1981 р.

Вітаю вас з неділею,
мамо, Орисе!
Як ви там? Слухаєте
весну?

Моїй єдиній

Як поема – в дощі, як у морі
заховані води,
як світанок у світі, як у небі
не в'яне зоря.
Як у вечорі – сум, як Дніпром
сплески Ольжиних лодій –
Так розлука в мені,

20. 04. 1981 р.

Вітаю святом весни і
радості!
Марієчко й Тарасику!..
Росту вам, радощів і
сили обійти всі Карпати!
Сонечка карпатського,
води з Лужанки!

Пісня
лісової пташки

Літечко моє –
Сонце і блакить!
З лісом навзаєм
буду собі жити.

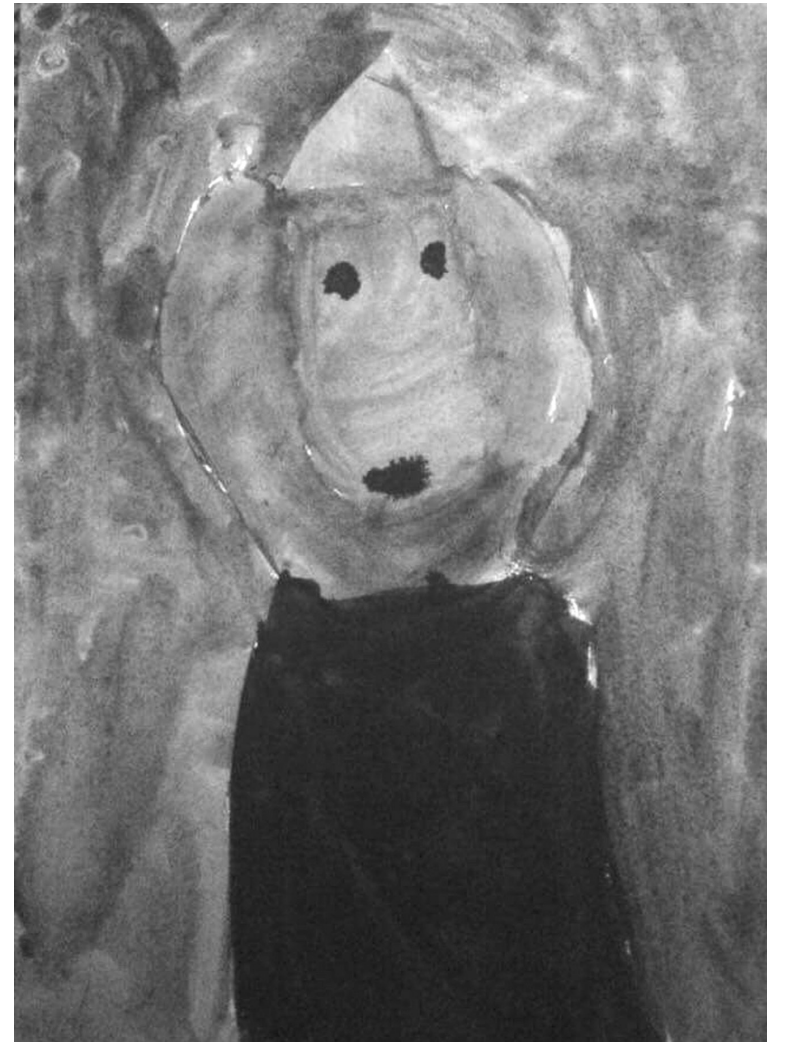
Далечинь – моя,
дерева – мої...
І літаю я
та й на всі краї!

Вітання Василькові, дідусеві з бабусею і всім карпатським. Чи вчить вас Василько читати? Чи слухаєте по радіо «Загадки їжачка-лісовичка»?

Твій, Марієчко, тато.

3. 05. 1981 р.

Дорога моя Орисе! Єдина!

так любови розлука –
твоя!
Як горицвіт – на камені,
як жита – на відкритій
степами долині,
як смерековий гімн,
як порогів Дніпровських
далека гроза,
як глибока в нас – кров,
як присяга свята
Батьківщині –
так для мене –
єдина твоя сльоза!

І співати буду
пісню я свою.
На вершечку дуба
хаточку зів'ю.

Красно сонце світить,
красно в світі – бути!
І карпатських діток
співом – не забудь.

Ой високе літо!
ліс гуде й шумить...
хоче й ліс – летіти!
У свою блакить.

Хіба можна так сумувати? А то боюсь, що Ти, як та пташка, помреш мені – з печалі та туги. Ні, треба вміти і з печалі та журби здобувати радість! Мені, наприклад, з Божою поміччю, це часто вдається. Певен, що й Тобі при твоєму спрямуванні на те – це під силу. Адже ми з Тобою найрідніші в світі! Я аж дивуюсь, як це часто ми і думаєм і відчуваємо – через відстань – однаково. О! Як

це багато значить, коли два серця звучать на одній ноті. В цій резонансі ми сягаємо чогось такого, що й слова йому немає: істини спілкування? істини живої любови? музики справжньої радості, реалізованого щастя?... Адже це твоя думка, що не треба нам ноші тих днів, що будуть (протягом 9 літ!), досить нам буде дня, що перед нами. Думаймо над тим, як змістовніше, як корисніше для свого людського «я» прожити день, що даний нам... Це ж і моя думка? До речі, про це і в нашій Першій книзі: «Кожному дню досить своєї турботи». Ти пишеш, що в неділю будеш думати про мене, молитимеш доброї долі, читатимеш Біблію... Так само і я проводжу тут неділю вже цілий рік! І спонукали мене до цього чи не ті Шевченкові слова «Отак я, друже мій, святкую свою неділеньку святою».

Отож про вміння здобувати радість з печалі. Один однокашник тут (до речі, він сидів разом з Петром) розповів мені гарну легенду: нібито є такі бджоли, що вміють брати мед з каменю. Він запевняв мене, що це справді десь було... Уявляєш, мед з каменю! Гарна була б назва, скажімо, до поетичної збірки. На цю тему є десь, пам'ятаю, такий вірш:

Резигнація

Віддайсь печалі і віддайся
болю
(не зупиняй, не спиниш –
плин...)
Тримай – себе, тримай же
власну долю:
самотність, туга – терен і
полин!
Хай буде й так! Сльоза хай
падає.
Мов осінь пізня, визріває
сум...
На всяку раду є розрада!
На всякий сум є вищий сум.

Червень-липень
1982 р.

Слава Господу нашому
Ісусу Христу!

Вітаю вас Клечальною
Неділею, мої любі – днем
Зіслання Святого Духа.
Чую, чую, як пахне клечан-
ня в нашій господі святковій.
Скільки різного зілля – квітів
і трав назбирали ви з Ма-
рієчкою (чи далеко ходили
за ними?). Чую музику Ві-
вальді, разом із пахощами
клечальними, чую вас свят-
кових – серед клечання і
безконечного свята... Ось і
прийшло до вас, Марієчко,
літо – маєте його вдосталь,
маєте його вповні! Це ж бо
вершина літа – апогей квіту
– трав і пахоців. Далі літеч-

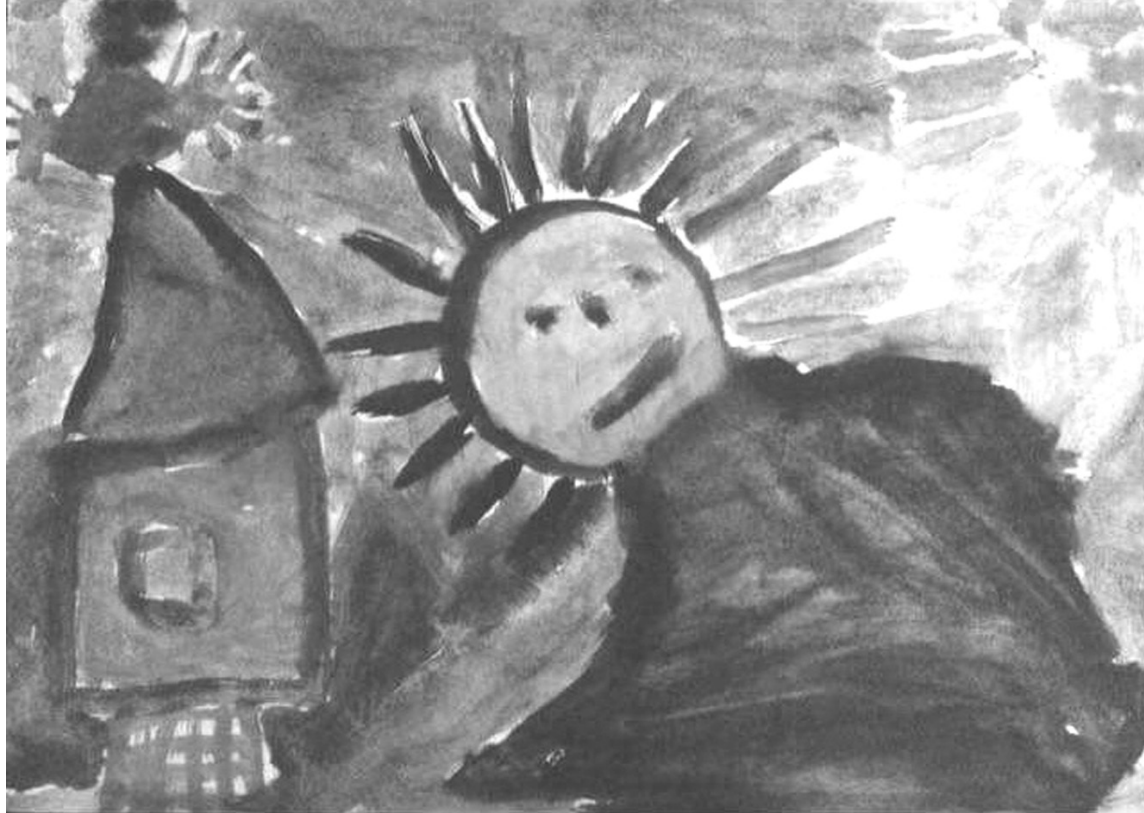
ко йтиме на спад, не буде вже таких пахоців, такого квіту-зросту, такої свіжості й непечатості.

З дитинства вимріяна мною, ще до кінця так і не здійснена – Зелена Неділя! Сподіваюсь ще вернутися в неї, в неділю моєї мрії, побути в ній над нашим Дніпром-Самарою, разом з вами – ввійти в неї, як у своє пристанище, як у дім свята свого. Вірю, вірю, що буде мрія моя – зреалізована! Для мене Клечальна Неділя – символ справжнього і повноцінного нашого пробування в світі, під Його великою ласкою!

Чи були сьогодні під своїми (клечальними!) деревами? Що сказали вони вам, що повідали-відкрили зі своєї тихої (клечальної) мудрості, зі своєї клечальної повноти? Я, на жаль, не маю можливості побути під своїм деревом, та й бачу його – здалеку – лише на якісь кілька секунд, коли виходжу на прогулянку. Либонь, надовго розлучено нас із ним. Тому минулорічної розмови-діалогу з ним ми вже не маємо. Вчора цілу годину (на прогулянці) чув його тривожний шелест (ще він м'який і ніжний) під пронизливим холодним вітром (температура була близько нуля!). [...]

Нова неділенька займається над нашими – одна ж бо вона в нас – єдина, над Камою і над Дніпром-Самарою. Вітаю вас Господнім днем, зичу свята Господнього! Зранку підношу свою неділішню молитву, аби даровано було нам свято неділі. («Благослови нас, Господи, на свято неділі Твоїї благословенної, на світлий день Воскресіння Твого! Господи Ісусе Христе!»). Чую, що така наша молитва є спільною, що разом достапаємось Його ласки й благословення, разом стаємо під світло Неділі. Пам'ятаєте псалом: «Могутнє рамено Твоє, рука Твоя сильна, висока правиця Твоя! Справедливість та правопідстава престолу Його, ласка та правда обличчя Його випереджують. Блаженний народ, що знає він оклик святковий; Господи, вони ходять у світлі обличчя Твого! Радіють вони цілий день Твоїм іменням, підвищуються Твою праведністю»? Це з маленької Біблії. Якщо запам'ятався він мені не повністю, то допишіть останнє.

Заодно спишіть мені ширше і такі фрагменти, що запам'ятались (це з «Одкровення Іоанна»): «І ось престол стояв на небі, а на престолі – сидячий... І кожен мав гусла і золоті чаші, повні пахоців, а вони – молит-

ви святих», «І почув я ніби голос великого натовпу і як би шум великої води, і як голос громів гучних, що гукали: «Алилуя! Бо запанував Господь Бог наш всемогутній...» (Знаю лише до слів: «Блаженні покликані на весільну вечерю ягняти!»).

Радісно відчувати, то цілий день Неділі, повний і непчатий, – перед тобою. Радісно, коли перед тобою – свято. Згадуються материні слова: «День, як вік!»! Заклопотана роботами, мама наша, звичайно, що мала на увазі лише те, скільки зробити роботи можна за такий повний літній день. (На жаль, в одній роботі бачить мама наша смисл свого існування, і хто переконає її в іншому: що не ми існуємо для роботи, а робота для нас; отже, ми повинні панувати над нею, а не вона – над нами. Коли ж уже говорити про смисл нашого існування, то він, як знаємо, ні в

чому іншому, як у гідному предстоянні нашому перед Богом, Його величчю, Його святістю. Його правдою!). Я ж наперед розкошую неділішньою розмовою з вами, з радістю засідаю за наше неділішне листування. Це ж скільки ми зможемо-встигнемо сказати одне одному: поділитись своїми думками-чуттями-враженнями, поділитись новим дарованим нам днем неділі – просто бути разом в одному Світі, в одній Неділі! День, як вік! [...]

Сьогодні Петра й Павла – Петрівка! Десь від 4-ї ранку – сонце. День повної ясности, небо голубе, аж синє...

До прогулянки (від 7-ї до 8-ї) встиг прочитати дешицу із Святого Письма. Зранку добавив ще окремих репродукцій до свого «постійно діючого» вернісажу. Завдяки їм мій куточок камери, моя власна територія – ліжко

стають, в якійсь мірі, моїм похідним храмом (скинією). Святкую. Думаю про вас, мої вишивані: де ви нині і як святкуєте?

Хочеться мені й сьогодні трохи порозмовляти з вами – через папір, бо ж знаю, що десь там і ви розмовляєте зі мною (усно чи письмово). Отже, це таки справді розмова (діалог), а не така собі писанина без відповіді-відгуку (глухе і саме на себе полишене слово)! Чую, чую вашу присутність в цьому святковому дні, ваші слова-відповідь! Чую дві ваші такі близькі одна одній (і мені!) мелодії... Хай линути вони, хай не вмовкають – говоріть, відповідайте мені, усно й письмово.

«Духовна структура народу (культура в найширшому розумінні цього терміну – все, в чім проявляється духовність народу, що існує для того, щоб тримати духовність на належному рівні – завдяки чому народ і достойний власного існування) – це не що інше, як наш своєрідний шлях до Бога, наше постійне сходження до верховин його істини. Це те, завдяки чому ми проектуємо (підносимо!) своє кінцеве й недосконале життя на Боже-ственний маєстат, на Його Вічність і Досконалість, завдяки чому наближаємось до своєї Суті, до свого властивого Імени, завжди орієнтуючись на Них». [...]

*Ранковий лет – підойма неба
ранковий лет – зависли крила ранку.
До останнього дня безберегового лона – все є і триває,
стається і лине...
Вбираючи простір,
дихає далеч,
світить-триває
рання година...*

*Вертається ранок,
вертається небо:
здаленіли думки,
здаленіли роки і дороги...
Ранковий вітерець!
Сумним димком
задобрене повітря.*

*Такий далекий
і печальний місяць!
Така глибока
й безконечна ніч!
І височінь, як зріст у лісі...
І сходить тиша – вільно,
горівч.
Дорога – є,
просториться під небо.
Стається мить,
вона росте, як хліб.
І світиться,
і вічно є для тебе –
нічного неба німб!*

Найкраще думається мені про вас (найвільніше!) таки на прогулянці (від 8-ї до 9-ї). «Одне й те ж сонце над нами, одні небеса, – подумалось, – одна Ласка Господня тримає нас у цьому світі. Отже, ми таки разом – хоч і через відстань».

А ще подумалось про те, що я, по суті, постійно й завжди йду до вас, мої Вишивані. І свій термін неволі сприймаю як шлях до вас – довжиною в 10 літ. П'ята частина цього шляху вже позаду... Далеко ще мені йти, щоб, нарешті, вільно обійняти вас, щоб дихати з вами одним повітрям. Якою неймовірною розкішшю бачиться мені звідси близькість до вас! Дивився б на вас, не зводячи очей – як Марієчка на свого гостя Тарасика! Дуже добре, що захопили були з собою ці два знімки, що тепер переді мною на столі (на фоні надісланих вами «рушників»). Вони продовжують наше побачення! Без них було б набагато важче терпіти розлуку з вами, а надто відразу ж по побаченню.

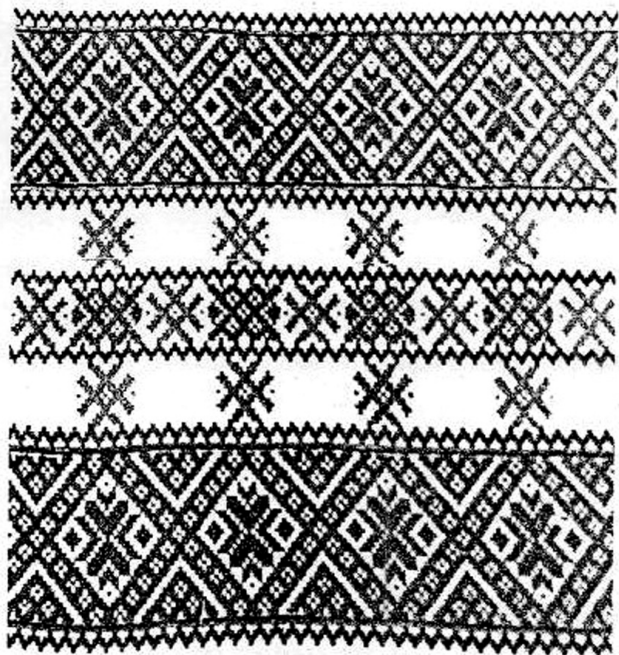
Славні вийшли знімки! Це Юрко фотографував? Ще раз пересвідчуюсь, що найкращі знімки – любительські (аматорські). Природність, невимушеність пози – це основне. Тут ви – в безпосередності свого існування, в одну з його митей.

Це ж треба бути достойним поглядом Марієчки! Її чистоти і віри в свого татка.

Яка це відповідальність – бути татом, який, звичайно ж, має бути «найкращим!» (Як, либонь, кожен тато – «найкращий!»). Страшно обманути таку віру! Такі почування зринають завжди в мені, коли дивлюсь на ваші знімки. (Думаю, Орисе, Ти вже звикла до того, що вас я сприймаю «в одній особі!»).

З двотомника «Листи на світланку». Книга I, «Січ», Дніпропетровськ, 2001 р.

МОВА — ДЖЕРЕЛО РАДОСТИ

Дитина від природи переповнена духовним радінням. Радість — це радісна вість, світла істина. Радіти — все одно що бути просвітленим, сонячним, торкнутись променя, який при мені, прани, прямий, тобто духовний. Світло духовне зі мною. Радіючи, я рай дію.

Мова — пульс життя і джерело радості. Дар мови дано тільки людині. Слово має не лише комунікативні (спілкувальні), а й формотворчі та спрямовуючі функції. Без нього неможливо було б оптимально сформувати й підтримувати розвиток людської популяції. Завдання суспільства, сім'ї, школи — створити таку гармонійну ауру, яка б сприяла навчальному процесові. [...]

Не втомлюйтесь повторювати відомі євангелійні формули: «Спершу було Слово», «Устами дитини говорить істина», «Покайтеся і станете, як діти». Дайте дитині відчути, що кожна людина має в собі геніяльність із материнського Гена та Богонадхненність з Неба. Не можна підмінити чи повторити великої містерії творення світу, але можна й треба продовжити творчість, яка є підставою оновлення і запорукою життєвості кожного покоління. Творча імпровізація «підключає» дитину до високих інформаційно-енергетичних програм світобудови, до безсмертного пульсування Духа, до великої космогонічної Гри, які й формують у радості та любові, щасті та здоров'ї неповторний світ особистості.

Слово-Образ формує здоров'я дитини, її долю, розкомплесковує і прихилиє до співтворчості з іншими. Найчастіше поезія виростає із співпереживання, артистичного перевтілення, вживання у ролі, але найживучішою є така реальність, коли поезія стає способом жити. Не всі, хто пробує писати, стануть професіоналами, ще менше таких, хто має шанс стати Поетом від Бога, але всім дітям як хліб і вода необхідне Слово, яке було спершу і яке було Бог.

МОВА І ПІСНЯ

Не дуже замислюючись, ми кажемо: «Співуча, мелодійна українська мова». Слово мелодійне, підсилене співучістю і співучастью, має величезні гармонізуючі можливості. Пісня — це розмова з Богом. Мелодія, як і Молитва, омолоджує, поєднуючи музику слова, музику душі та музику життя. Відомо, що ритми — основа життя і пережиття. Не може бути один якийсь ритм досконалим, а інші недосконалими. Тайна і багатство ритмів — у їх безконечному розмаїтті, але їх багатство, рівень і якість, їх пластичність і сила, їх оновлююча спромога залежать від певного суспільного часопростору, культурного контексту, конкретного трибу життя й пережиття, певного проживально-переживального оптимізму, душевного стану окремої людини й всіх резонуючих та взаємодійних чинників. У кожного народу, а навіть в кожному селі — свої пісні. І це прекрасно!

Педагогічна сторінка

3 книги «Полігон Господа Бога», Львів, «Каменярь», 2014 р.

ТВОРЕННЯ І СПОТВОРЕННЯ ІСТОРІЇ

Україна завжди керувалась принципом демократичної різноваріантності. Маємо право вибору, але ніхто не має права підмінювати чи спотворювати наш вибір. Осіло-хліборобська традиція передбачає циклічність календарно-спіральної, розвиваючої й оберігаючої. У всьому — моральний (Божий) Закон і закони природи, поєднані спадковістю та оновленням. Таке творення історії — завжди старе (як світ), і нове (як чин), тобто репродуктивне. Воно сприяє всьому живому, вічному колуванню і кодуванню життя, що продовжується.

Спотворення історії передбачає негативно-самодостатні цикли, замкнене коло, яке можна, мовляв, збудувати, зруйнувавши інші кола.

Такий підхід провокує вічні війни, взаємопоборення, злочинство і паразитизм — оту страшну істерію-історію, яку ми вивчаємо. Дітям важливіше дати філософію української душі, історію духовного досвіду, бо це фактори будівничі, а не руйнівні.

Звичайно, історію людей і родоводів, народів і людства треба знати, але суспільні відносини, тягар історичних злочинів проти людства не повинні пригноблювати чи підмінювати собою смисл життя, яке дається раз і не для марнування його на догоду саможубним амбіціям спотворювачів життєвого чину.

РІДНА МОВА — ДІМ БУТТЯ

У мовно-поетичних і світоглядно-філософських студіях «Українці» (Львів, 1991) та «Небесна родина» (Львів, 1994) автор розглядає мову в широкому індоєвропейському контексті, бо всі мови — з одного джерела. Водночас у згоді з великими мовознавцями й душезнавцями, педагогами та філософами ми вважаємо, що раннє вивчення іноземних мов руйнує індивідуальність дитини. Спершу має йти всебічно поглиблене і осимпатичнене засвоєння рідної, а вже згодом, коли сформується світоглядно-образне, психологічно-емоційне ядро особистості, тобто не раніше 3-4 класу, можна інтенсивно вивчати інші мови у взаємоспівставленні зі своєю.

Буквар і читанка, інші найперші книжечки мали б стати дзеркалом рідної культури, віконечком у наш прекрасний білий світ.

Слова приходять і відходять — залишається мова, тобто Слово у найзагальнішому та найуніверсальнішому розумінні. У Букварі виокремлюються і наголошуються найсинкретичніші лексеми, так би мовити, «вічні» слова, у яких збережено суттєві прикмети, ознаки та особливості української душі. Архаїка в теперішньому розумінні може виходити з ужитку, або не надаватись до розвитку. Штучні словесні утворення доби НТР приречені на вузьке застосування й тимчасове існування. Живі слова й гнізда слів здатні народжувати все нових «солов'ят» на пишному Дереві української культури, творячи гармонійно життєздатну Країну Слова із вільним перетіканням духовної енергії між людьми, взаємопідсиленням і співтворчістю всіх громадян. [...]

Ті чи інші звуки виникають від механічних переміщень, зіткнень, взаємодій. Це зовнішнє поле акустики, наслідок вітрових завихрень, різнохвилева, неоднакового діапазону і розмаїтих модуляцій (коливань) звукова картина так званої живої і мертвої матерії. Але є звуки, народжені вольовими зусиллями душі й тіла, комплексом складних емоцій, внутрішнім полем переживань. Це — правдива тайна словотвору. Усвідомлений, музично організований, раціонально акцентований потік творить гармонійну палітру вимовності, мову-розмову та пісню-мелодію людського життя, поєднуючи у свідомості підсвідоме й надсвідоме. Зовнішній та внутрішній світ життя і

Богдан ЧЕПУРКО, Львів

пережиття, довколишні речі — все, що доступне людським відчуттям, сприйняттю й усвідомленню, — оречевлюється у словах, реченнях, живому мовленні, писаній чи друкованій мові. Ця неперервна розмова та величний задушевний спів — наслідок і причина духовної взаємодії в людському суспільстві, культурі, у роді-родоводі та зокрема у кожній людині. Рідна мова — Дім Буття багатьох поколінь нашого народу.

ОДНА ІЗ НАЙДАВНІШИХ І НАЙДЗВІНКИШИХ ПРИГОЛОСНИХ

Наведіть світоглядно споріднені слова «дивитись» і «дивуватись», «видіти (бачити)» і «відати» (знати, розуміти). [...]

Поміркуйте про правомірність творення неологічної словоформи «ти дивички» задля співзвуччя-рими до «водички» — із початкового «ти диви!». Сотворіть малюнок «диво-овид» (диво-вид) із взаємовіддзеркаленням звукобукв. У яких межах доцільна гра словами? Яка її роль у словотворі? Чи випадково слова «день», «даний», «доня» — співзвучні? [...]

Розгляньте слова «дія», «ідея», запитальний вислів «де я?».

Поговоріть про взаємозалежність прислів'їв «Добре роби — добро буде» і «Роби добро — добре буде». Проведіть паралель між словами «доля» і «долоня» або «долина». [...] Як своїм життям людина змінює власну долю і сам візерунок... протяжність та глибину ліній на долоні? [...] Запитайте дітей, що таке душа? Те, що не вмирає. Що таке «Дух»? Чи душа це і є Дух, чи, може, душа — це надтонке «тіло», храм Духа Святого? [...]

Підведіть дітей до думки, що хоч все тайне стане явним, але таємниця Святого Духа — справді вічна. Розкажіть про давній хліборобський звичай ставити у південно-східному куті хати (на покуті) не ялинку, бо гріх рубати без потреби дерево, а «Діда» — не обмолочений житній сніп, який символізує Предка. Можна почати з того, що «да» і «де» — potwierдження і запитання. Де небесні Джерела життя? Де тайна білого світу? У світлі. Де джерело світла? У сонці. [...]

БОЖА БУКВА

Звукобуква «б» — одна з найдавніших. Частка «б» (би) позначає умовний спосіб, запитання і відповідь, вічнотривалий і вічномайбутній час, прохання дотримуватись ідеалу, або хоча б суспільного погодження. «Б» і «би» стоять при дії і при слові, тобто при дієслові, при дії і надії. Ми кажемо: «Як би це краще зробити?», «Ех, якби я знав!», «Добре було б, якби...». «Якби» тут читається «як Бог», «Бути, як Бог: наслідувати Бога»... Бо жити як? Звісно ж — «як Бог приказав»! Частка «б» сторожує щось дуже посутнє, охороняє цілість, Боже прямування людського роду, погодження у суспільстві. Про тих, хто цього не розуміє, кажуть: «Та ж воно ні бе, ні ме, ні кукуріку...» Спам'ятовуючі небесні дзвони «бамкають» нам від Бога до землі, від батька до мами, від мови до розмови.

Дзвінка «б» — одна з найдитячіших. Ба, бе, буба, баба, буц — найперші слова, які вимовляє і розуміє дитина. [...]

В жартівливому, ігровому, дитячому фольклорі багато таємниць, в них закодована якась дуже важлива й серйозна інформація. [...]

Що насправду означають ті чи інші дитячі ігри, забави, ритуали? Граючись, діти на рівні підсвідомості, вбирали у себе цінну інформацію, глибокі й мудрі знання, які й формували їх світогляд...

Запропонуйте школярикам намалювати снігову бабу, виписати слова на «б» — Бог, боєць, богатир. На цьому можна завершити попередню тему й розпочати наступну — про триєдиність.

Літопис ХХ століття

Оксана БРИЗГУН–СОКОЛИК, Торонто

125-ліття українців у Канаді.
Українська жінка піонерка

В Парляменті в Оттаві є картини Василя Курилика. Присвячені першим поселенцям-піонерам з України. Тематично вони – від першої – пов'язують бідне село в Галичині – до останньої – Канаду, де батько Курилика серед золотого свого поля тримає на долоні зерно першого урожаю. Поміж першою і останньою картинами ціла людська драма. Політичне і економічне пригнічення нашого селянина (а перші піонери були переважно селяни) та його неймовірна відвага й віра в майбутнє дали силу покинути рідну стріху. Довга подорож кораблем, поїздом і вимріяний гоумстед. А в дійсності – дикі ліси та хащі на повному відлюдді. Хата – темна землянка... і роки праці, щоб стати нарешті задоволено серед широкого поля зі збіжжям.

Сьогодні, в ХХІ столітті, нам тяжко собі навіть уявити, в яких обставинах жили та працювали наші перші піонери, котрі приїхали до Канади 125 років тому. Які правдиві слова написав шотландець Пол Селар 1915 року в книзі «Шотландець у північній Канаді»: «Правдиві будівничі Канади були ті, хто здобував її непомітно в біді, із сокирою і лопатою, з плугом і косою в поті чола і силою рук...».

Ці слова, написані про шотландців, є образом і наших піонерів. Але вони, крім сокири та лопати, мусіли вивчати незнану їм мову, закони та обставини. Усвідомлюючи окремішність в чужому середовищі, відчули потребу спільного змагання у своєму рідному оточенні за власне існування. Творили громади, будували церкви, просвіти, читальні...

Ми тепер вшановуємо українських героїнь, у лютому відзначаємо їхнє традиційне свято. Виринає запитання: «Хто є герої і хто були наші жінки-піонерки?»

Давні греки вважали героєм напівбога, себто сина людини і бога або богині. Героями були тільки чоловіки і тільки їм можна було вмерти за рідну землю. В той час культ героїв був культом покійників. Аж набагато пізніше почали називати героями і живих, однак тільки тих, що не завагалися піти назустріч смерті і, поборовши небезпеку, повернулися живими.

Словник вияснює, що герої – це люди, що з любові до ближнього або ідеалу ідуть без вагання назустріч смерті. Проф. Сергій Єфремов у своїй історії українського письменства звертає увагу на ще інший рід героїзму, жертвний героїзм. Він каже: «з дня на день тягнути ярмо щоденної праці і не бачити в минулому і майбутньому нічого окрім довгої низки таких самих днів – це справжній героїзм, це незмірний подвиг. І не впасти під ва-

гою такого подвигу – то найвищий ступінь, до якого може піднятися людина. Непохитну, залізну вдачу, велику силу духа, незламну віру в себе і своє діло треба мати для цього...».

Кожний нарід має свого героя. Це постать, яка світить своїм прикладом наступним поколінням. Канада має Лору Сікорд. Вона, 37-літня жінка, в 1812 році перейшла 20 миль з Квінстону непрохідними лісами Ніягарського півострова, щоб остерегти англіїців перед нападом американців. Її вчинок забули, і лише через майже 50 років майбутній англійський король Едвард VII, відвідуючи Ніягари, вручив Лорі Сікорд 100 золотих фунтів на знак признання її героїського вчинку, Лорі Сікорд було тоді 85 років...

Пригляньмося ж до нашої жінки-піонерки, щоб пізнати її життя та зрозуміти обставини, в які її кинула доля. Але то була також звичайна жінка, мама, – як і ми сьогодні, зі своїми болями, проблемами, родинними непорозуміннями, недугами тощо.

Вона, як Пол Селар каже про

об стіну і ще вгору аж під стелю... То вже їм було понад силу. Мама в сінях собі виліпили велику піч для випікання хліба... Працювали тяжко і на полі, як мужик...»

Піонер Юрій Бойко: («Світло», 1985) «Чоловіки зрізували дерева, а жінки обчімхували зрізані дерева та помагали корчувати пні. Також прокладали перші примітивні дороги...»

Вероня з Буковини, по одруженні Кокодайло, приїхала до Канади чотирилітньою дівчинкою в 1898 році. Одружилася молодою, мала тяжке життя на гоумстеді і велику родину, вісьмом дітям забезпечила вищу освіту вишиванням. Вишивала сорочки, продавала їх і на зароблене вчила дітей.

Др. Драган оповідав, що коли його батько пішов на заробітки, то мама хотіла виорати поле. Він був замалий, але поганяв воли, а мама тримала плуг за чепіги. Земля була кам'яниста, плуг зачепив камінь, чепіги мамі вирвалися з рук і вдарили в бік. Мама впала недалеко від плуга... Малий настрашився і не знав, що робити. По часі мама опритомніла.

Українські поселенці за роботою в полі. Канада. 1904 рік

шотландців: «в поті чола із сокирою й лопатою в повній біді і непевності завтрашнього дня», в чужім краю, переважно не знаючи мови... пробивалася тяжким життям до кращого завтра...

Тут процитую кілька споминів наших перших піонерок, а також про них, у Канаді. Перша хвиля імміграції була до 1914 року, на той час приїхало понад 170 000 осіб з українських земель, – переважно селяни.

Родина Зваричів приїхала з Коломиї на початку 1900 року. «Мої мама дуже вподобали наші фарми. Всюди ходили, оглядали і плянували. Де має бути садок, де город, де більше сонця... Плянували розумно, їм годі було закинути, що буде десь не до ладу. Як тато будував хату, мама ліпили стіни. Кидали плячки

встала і сказала: не бійся, будемо далі орати...»

Марія Олійник, в подружжі Адамовська, авторка книги «Земля болю і Земля обітована» приїхала до Канади 1899 р. дев'ятилітньою дитиною. Пасла на гоумстеді корову і заблукала та натрапила на індіанське шатро і ватру. Настрашилася, але стара індіанка підійшла до неї з куском печеного м'яса, якого вона вже давно й у вічі не бачила. Була голодна... Родина бідувала, бо за останні гроші купили корову і крім корови нічого не мали... Жили в землянці. Батько пішов на працю, сталося так, що він лежав, не працював. Але встав, пішов до сусіда неподалік за милом, позичити борошна, бо не мали чого їсти. В завірюсі заблукав, поморозив руки і ноги, був довго хво-

рий, Сусіди рятували, хоч самі ледве що мали... Мама копали, чистили землю... Черевиків на зиму не було, мама пошили з теплих коців, а в літі ходили босі. Шкіл не було. Священика ще теж не було. Марія згадує, що батько міг собі відмовити харч, щоб за ті гроші передплатити українську пресу...

Марія Юрейчук згадує: приїхали поїздом до Статкони в Альберті. Гомстед був дальше. Купили собі потрібні харчі і їм залишилося \$7.50. А на подорож возом до гоумстеду треба було мати \$15... Батько рішив пливсти рікою, змайстрував дарабу, з мамою керували плавбою. Дараба загрузла в піску. Мама влізли у зимну воду і штовхала дарабу, а потім і тато пхав, але не вдалося. На третій день почав падати сніг. На щастя, а їм – в переляку, зауважили їх індіани і перемерзлих повитягали з води, нагодували, напоїли... Батько навчився слова: Мі до гоумстед... Ті запитали «ґалішіянс»? Батко не знав, що то є, помахав головою, що ТАК, і оті індіани їм показали дорогу до фермера Пакана, за десять миль віддалі...

Родина Перепелюків приїхала до Канади 1897 року. Приїхали до Давфина, батько вибрав землю і привіз родину. Малий син запитав «Тату, а де хата»?... Викопали яму, до «хати» сходили вниз. Батько пішов на працю, дружина Ганна викорчувувала хащі коло хати, скопала землю на грядки, посіяла ярину та чорнобривці й барвінок. Насіння привезла у вузликах з дому... Землянку накрили гіллям та травою, щоб дощ не падав. У тій темній понурій хаті перебули дві зими. («Новими Дорогами» – біографічний нарис про В. Перепелюка, опрацювала Н. Коруська).

В книзі М. Іванчука «Українські поселенці в Гімлі» **Марія Байдак згадує:** 12-літньою мусіла йти на заробітки, родина на гомстеді не мала з чого жити і чим працювати. Подалася до Вінніпегу, де в ресторані мила начиня за \$6 доларів на місяць, мешкання і харчі...

В тій же книзі **спомин Сидора Зеленицького:** «Привезли нас та скинули на гомстеді. Було це надвечір. Нас шестеро дітей, а одне ще у мамі на руках. Викопали яму. Поставили над нею буди, прикрили листям, щоб там переночувати. Ніч запала. Зірвався вітер, позирив дах із ріща – хати не стало. Почало гриміти і ринула злива. Мама нас тулила та гріла під деревом у зливі...

З книги споминів «Мрії сльозами обліті» очевидця Михайла Петрівського: Маланка вночі похоріла, мала чимраз більші болі в животі. Повіз її чоловік до шпиталю в Атабаски. Віз підскакував на нужденній дорозі, їхали цілий день. Надвечір приїхали до шпиталю, та запізно. Сліпа кишка трісла, затруєння організму спричинило смерть.

Продовження на стор. 15.

Віра BOBK

Усе Боже - нев'янучий квіт

З нових збірок «Нев'янучий квіт» і «Вселенна містерія», Ріо-де-Жанейро, 2017 р.

Часослов

Поволі западає ніч,
І гаснуть гамори пташині,
Лиш пальці леготу листкують
Задуманий мигдалю Часослов
З молитвою: – Предвічний Боже,
Зішли свій мир землі,
Що куплений коралюми святыми
Єдиного і всіх з Його отари.

Горять на небі хороводи зір,
І слухає Господь..

Ілюстрації – мистецькі твори авторки

Утренья

(для І. К.)

Дай нам у цьому дірявому човні
Допливти до спокійної гавані,
Довкола ще ніч горобина.

На обрію перші, несмілі жарини
Небесною утренью грають,
Запали свою вранішню ватру,

Хай задзвенять нам назустріч
Верхи й полонини весною,
Яка не минає.

Тонка стежка

Ми шукаємо Тебе
Крізь туман і мряку,
Щоб Твоя десниця захистила нас
Від провалля і баговиння.

Тільки Ти можеш
Провадити нас
Тонкою стежкою
Між валами кривавого моря
До Обіцяної Землі.

Ідол

Тобі смакує панеґірик,
Ти п'єш солодкий тиміям,
Живеш у слонокісній вежі,
Щоб увійти в патерикон.

Не доторкнувшись ран Господніх,
Не втерши братньої сльози,
Стоятимеш серед веснянок –
КОШТОВНИЙ ідол кам'яний.

Вишиття

Я вишиваю хрестиком роками
Південним сонцем білене рядно.
Снуються вгорі журавлі намистом,
Удалині вбачаючи гніздо.

А я – з безгніздих, мандрівних птахів,
І непомітно в мене вишиття.
Прийми з любов'ю на Страшному Суді
Це хрестиком вишиване життя.

Кохання

Я замкнула своє кохання
В зерно черешні,
Повісила далеко від поглядів
У густе листя,
А ключ кинула в море.

Хай вітер його колише,
Купають роси,
Хай сонце й місяць його цілують,
Хай довгий сон йому сниться.

Рубець неба

Уже рубець неба –
Серцевина троянди,
Королівська кирея,
Багрець кардинала,
Мальва, калина, циклямен,
Еспатодія, мулюнг, іксора...

Він – предвіщення
Мого дня.

Людина

Підземні джерела тягнуть мене до
землі,
А вітер гірський водночас до висот
закликає...
Я тільки людина. Тримай мене міцно в
руці,
Хай задум Господній сповниться в
незахисній плоті.

Ми завжди йдемо межею; дай ласку
жертвенної чаші,
Щоб наша нога ступила на правильну
путь.
Провадь, бережи від принадливих
дарів ворожих
Людину, – з усіх дивовиж
найдосконаліший твір.

Маїна

(Жінка)

Дай зрозуміти, Всевишній,
Свою закодовану мову.

Ми тільки люди,
Сприймаємо зовнішні форми:
Дерево, птаха, тварину,
Одначе без знання
Їхньої таїни.

Навчи нас мудрости,
Щоб ми не блукали в тінях.

Гордійські гудзи

(Чоловік)

Найгірше, що я не знаю,
Як боронити свій ідеал
Усесвітнього миру.

Творець не розв'язує
Цих гудзів гордійських,
як посаг даних мені.

Нев'янучий квіт

Кораблі перекреслюють море,
Літаки перекреслюють небо,
Чорт перекреслює душу:
Любов, жертвовність, посвяту...

Не перекреслять!
Усе Боже – нев'янучий квіт.

Чужинка

Їй було велено летіти за журавлями,
За сонцем нагріті кучері хмар,
Молитись до чорної Богородиці
В незнаних зорях вишиту ніч,
І сіяти жито серед колючих агав.

Їй було велено провадити наву,
Самотужки, до гавані різних чудес,
До містерійного Ельдорадо,
Аби залишить завжди чужинкою
Зі сумом усмішки в топазі очей.

Молитва тиші

(Дівчина)

Молитва тиші,
Тебе вчувають
Гори вечірні
Й трави навколішках.

Навчи мене
В унісон заспівати
З небесними арфами.

Молитва

(Юнак)

Будь провідною зорею,
Бо стежка біжить над проваллям
І хвилі розхитують човен.

Захисти від принад
Корони й меча
Для нищої слави.

Серед Голодомору
Нагодує серце й душу
Хлібом і виноградом.

Дитячий дарунок

(Хлопчик)

До свого серця мене пригорни,
Матінко Божа!

Я Тобі подарую
Свій скарб найцінніший
З мальованої коробки:

Пір'ячко сойки
Й білий кремінчик
З-над Черемошу.

*Володимирська**Гірка*

(Чоловік)

Ходімо на Володимирську Гірку
Поздоровити Христителя
Над молитовними хвилями.

Поклоняться князю
З Либіддю і братами
Дугасті мости на Дарницю.

Роздзвоняться Михайлівський
Зі Святою Софією,
Порозцвітають каштани,
І буде мир на землі.

Трипільська писанка

(Ангел)

Старинні повір'я
Вістують пришестья
Єдиного Бога.

Старинні взори
Заповідають
Новий Завіт.

Трипільську писанку
Прикрашують церковки,
Хрести й дзвіниці.

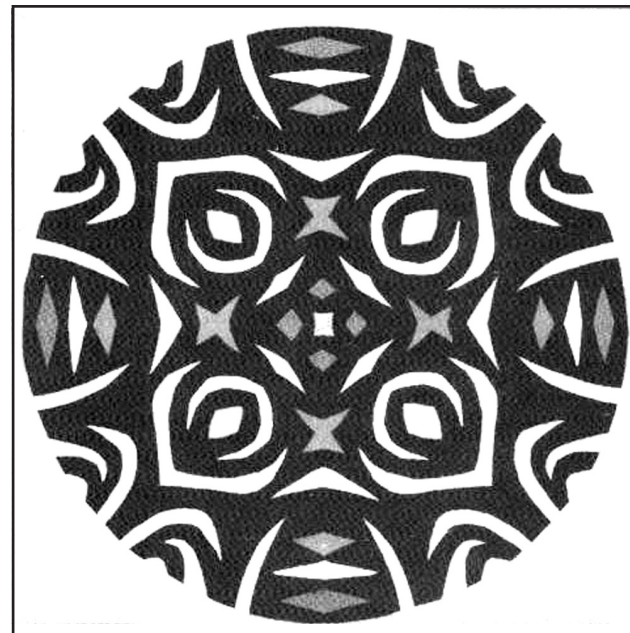
Мономах

(Юнак)

Батьківське слово Мономаха
Нагадало синам,
Щоб світанки їх не застали
Сонними на постелі,

Тільки, щоб оранка
Вітала своїх ратаїв
Жайворонками.

Землю під хліб
Годиться орати
В сяйві Дажбога.

Дзвони

(Ангели)

Віддаймо Господнім долоням
Відплату за кривду,
В Його імені діє історія.
На руїнах Пальміри,
Нініве й Вавилону
Бенкетують шакали й гієни,
Над пустим Колізеєм
Возноситься храм Петра.

Ми посіємо незабудьки
На могилах наших героїв
І перетопимо гармати
На дзвони.

Любов – це мир і весна,
а не гучна маніфестація.
Любов – це та правда,
яку не досягнути
при земному житті,
Тому нам дароване ще й небесне.

*Пташка.**Море.**Людина*

Пташка – маленька і лагідна.
Море – велике і грізне.
Пташка долає море,
перелітаючи
з одного краю землі в інший.
Так створено її.
І ти здолаєш своє море, якщо
повіриш
у себе як сильну особистість.
Пташка ніколи не падає в сумнів.
Поки живе, доти летить.
Так і людина:
поки вірить, доти перемагає.

II

Твоя дитина –
Дзеркало, в якому ти
Така, як насправді.

Твоя дитина –
Стежка, де твої думки
Виблискують зіркою
і сльозою.

Твоя дитина –
Істина, з якою ти
Так часто не погоджуєшся.

Корона

Коли ти – справжній,
І хочеш від ближніх любови,
Вирушаючи у пізнання,
Залиши свою корону вдома.

На світі чимало самозванців,
Що біжать на щоденні
Перестановки й бенкети

Зеновій ФІЛИПЧУК, Львів

Із фальшивими коронами,
Проміння яких – дуже гостре,
Мов мечі ідеологій.

І ближні втікають від них.
І тоді вже король – не король.

На обкладинках книжок – малюнки Софії Філіпчук

Події культури

Ірина ОЛІХ

МІСТ МІЖ МИНУЛИМ І МАЙБУТНІМ

Виставка творів відомого французького дизайнера Ігоря Уварова, що проходила у травні в Київській картинній галереї, викликала значний інтерес до творчості та особистості митця – нащадка шляхетного роду Терещенків.

Родина Уварових у Ворзельському музеї «Будинок Уварових»: Жак Уваров і його дружина, донька Соня, син Володимир із дружиною і син Ігор

Кияни з особливою вдячністю й любов'ю згадують династію меценатів та підприємців Терещенків – братів Миколу, Федора і Семена, які наслідували девіз дворянської родини «Прагнення до суспільної користі» і більшу частину своїх величезних прибутків віддавали на благодійні справи. Завдяки фінансовій підтримці братів у Києві були побудовані гімназії, лікарні, храми, притулки для сиріт і бездомних. Родинна колекція живопису Терещенків з роботами видатних російських художників XIX століття стала основою збірки Київської картинної галереї – нового художнього музею, відкритого у 1922 році.

Саме в залах Київської картинної галереї – будинку, що наприкінці XIX століття належав Федору Терещенку, прапрадіду Ігоря Уварова, відбулася його виставка «Підсумки». У маєтку своїх предків художник уперше наважився показати власні мистецькі щоденники. Вісім творчих зошитів і 280 ілюстрацій розповідають про художні

пошуки майстра і його переживання. В малюнках, наповнених глибоко особистими символами, втілені роздуми, питання, сумніви, помилки і досягнення – те, що було частиною життя Ігоря Уварова протягом двадцяти років. Художник фіксує відчуття, занурюючись у свій внутрішній стан, вільно занотовує образи, що спливають в його підсвідомості, шукає нові форми і засоби виразності, здатні віддзеркалити ілюзорність дійсності та незбагненний світ порухів душі.

«В творчості для мене надзвичайно важливе новаторство – зізнається Ігор. – Втілюючи історії, що живуть в мені, я обираю свободу, щирість і природність, відкидаючи прихильність до певного мистецького напрямку, що обмежує та сковує мою уяву. Ще навчаючись в Академії мистецтв, я відчував у собі сформований власний стиль і старанно оберігав його, побоюючись, щоб академічна система не зруйнувала моє щойно віднайдене мистецьке „я“».

«Проти. Точки розриву. Форпост»

В малюнках Ігоря Уварова з його щоденників іноді можна побачити вибагливо зроблені написи. Слово чи кілька слів передають його особисті почуття і є емоційним посланням художника

Художник захоплюється мистецтвом XX століття, йому імпонують роботи Марселя Дюшана, Соні Делоне, Яйї Кусамі – майстрів, здатних дивувати оригінальністю своїх ідей і творчими знахідками. Шлях, що пройшло мистецтво з початку XX століття і до сьогодні, надихає Ігоря Уварова іти далі. Роботи майстра, представлені на виставці «Підсумки», вирізняються незвичайним стилем та своєрідною графічною мовою.

Заповнювати щоденники художник почав, навчаючись в Паризькій Академії мистецтв, і нікому їх не показував. Минуло дванадцять років. Ігор Уваров став відомим у Парижі сет-дизайнером у світі високої моди. Романтичні й чуттєві фотосесії, створені ним, здобули визнання серед провідних французьких компаній, таких як Yves Saint Laurent, Hermès, L'Oréal, Evian, Chopard, Cartier, Air France, та відомих журналів світу мод Vogue, Figaro Madame, Dior Magazine. В 2001 році Ігор Уваров відкрив власну фотостудію і з того часу працює в фешн-індустрії, успішно поєднуючи роботу фото-дизайнера і художника.

Здавалося б, митець знає все про своє життя. Але саме в цей час він дізнався про свої родинні зв'язки з Україною і знаяно в Російській імперії дворянською родиною. Дідусь Ігоря, Сергій Уваров, морський офіцер і відомий у Франції романіст, приховував

свій родовід, побоюючись переслідування КДБ і заборонив у родині говорити про історію сім'ї. «Дізнатися дійсно походження моєї родини було для мене потрясінням, – розповідає Ігор Уваров. – Я народився і виріс у Франції, і, незважаючи на слов'янські ім'я та прізвище, які викликали в мене питання, відчував себе природженим французом. В моїй сім'ї ніколи не говорили про історію родини і наших предків. Приховуючи минуле, дідусь піклувався про майбутнє своїх дітей, щоб вони не відчували себе іноземцями і від народження були частиною французького суспільства. Мені було цікаво відкрити невідому сторінку моєї біографії. І тепер я продовжую будувати міст між минулим і сьогоденням, вивчаючи історію, культуру, традиції і мову батьківщини моїх предків».

Уперше художник приїхав в Україну у 2004 році на запрошення свого кузена Мішеля Терещенка, який у 2003 році переїхав із Франції в Україну (тепер він займає посаду мера міста Глухів на Сумщині). Під час цієї неймовірної подорожі Ігор Уваров дізнався, який великий внесок зробили його предки в культурне та економічне життя країни.

Через два роки художник знову навідався до України і зустрівся із кузиною Ваніною Ширинською-Шихматовою і кузеном Ніколасом Муравйовим-Апостолом – нащадками

Федора Терещенка, які сьогодні живуть у Франції, Швейцарії і США.

Протягом наступних приїздів Ігор Уваров разом з батьками, братом Володимиром і сестрою Сонею мандрували Україною, відвідуючи маєтки, які колись належали родині Терещенків і Уварових. Вони навідалися до розкішного палацу в Турчинівці на Житомирщині, побудованому Федором Терещенком наприкінці XIX століття у стилі неоренесансу. Після революції в ньому діяв сільськогосподарський технікум, а тепер – професійний лицей. Родина відвідала могили предків Уварових у містечку Ємільчине в Житомирській області, завітала до колишньої садиби графині Наталі Уварової, дочки Федора Терещенка, яка приїжджала в цей будинок влітку з дітьми та чоловіком. Затишний двоповерховий будиночок оточує ошатний парк з рідкісними рослинами і деревами, що колись заклала графиня. Вхід до парку, як і сто років тому, прикрашає фонтан. Ігор Уваров відмітив, як йому приємно усвідомлювати, що українці дбайливо ставляться до своєї історичної спадщини, зберігають культурні пам'ятки і таким чином продовжують традиції.

Цікаво було художнику дізнатися подробиці життя його прабабусі – графині Наталі Уварової. Як і всі представники сім'ї Терещенків, Наталя Федорівна займалася благодійністю. Вона закінчила аку-

«Опір». Ілюстрація зі щоденника Ігоря Уварова

шерську школу і, мріючи про власну медичну практику, придбала будинок на вулиці Богомольця та відкрила там пологовий будинок для мало-забезпечених. В добродійному закладі жінки залишалися із немовлятами під наглядом лікарів протягом п'яти днів – це був своєрідний прорив в акушерській справі початку ХХ століття. Графиня була не тільки власницею благодійного закладу, але й сама працювала акушеркою. В 1910 році Наталя вийшла заміж за графа Сергія Уварова – віртуозного піаніста, закоханого у театр. Він був директором Київського відділення Російського музичного товариства, а згодом – предводителем дворянства Бердичівського повіту. Після революції сім'я Терещенків і Уварових переїхали в Париж. Подружжя Уварових розлучилося. Наталя вийшла заміж за авіатора Луї Гвидо-

на, але шлюб тривав недовго. Після розлучення графиня усамітнилась, жила в маленькій мансарді і до кінця життя писала ікони для монастирів.

В заміському маєтку Наталі Уварової у Ворзелі одинадцять років тому був відкритий Музей історії та культури «Будинок Уварових». В музеї є меморіальна кімната, присвячена сім'ї Уварових і Терещенків. В мистецькому закладі відбуваються художні виставки, музичні вечори і літературні зустрічі. У вересні 2017 року на честь 10-річчя музею тут відбулася міжнародна наукова конференція «Роля краєзнавчих досліджень у збереженні та відновленні історичних та культурних пам'яток України: спадщина родин Терещенків та Уварових». Взяти участь у конференції приїхали Ігор Уваров із батьком і братом, Ваніна Ширинська-Шихматова і Мішель Терещенко.

У Ворзельському музеї Ігор Уваров планує провести свій наступний мистецький проєкт в Україні. Він ініціює проведення міжнародного пленеру в «Будинку Уварових» у вересні 2018 року. До участі в ньому запрошуються художники з України та інших країн.

Художник зізнається, що виставка у Києві надзвичайно його надихнула, і він відчуває великий поштовх розпочати новий творчий етап.

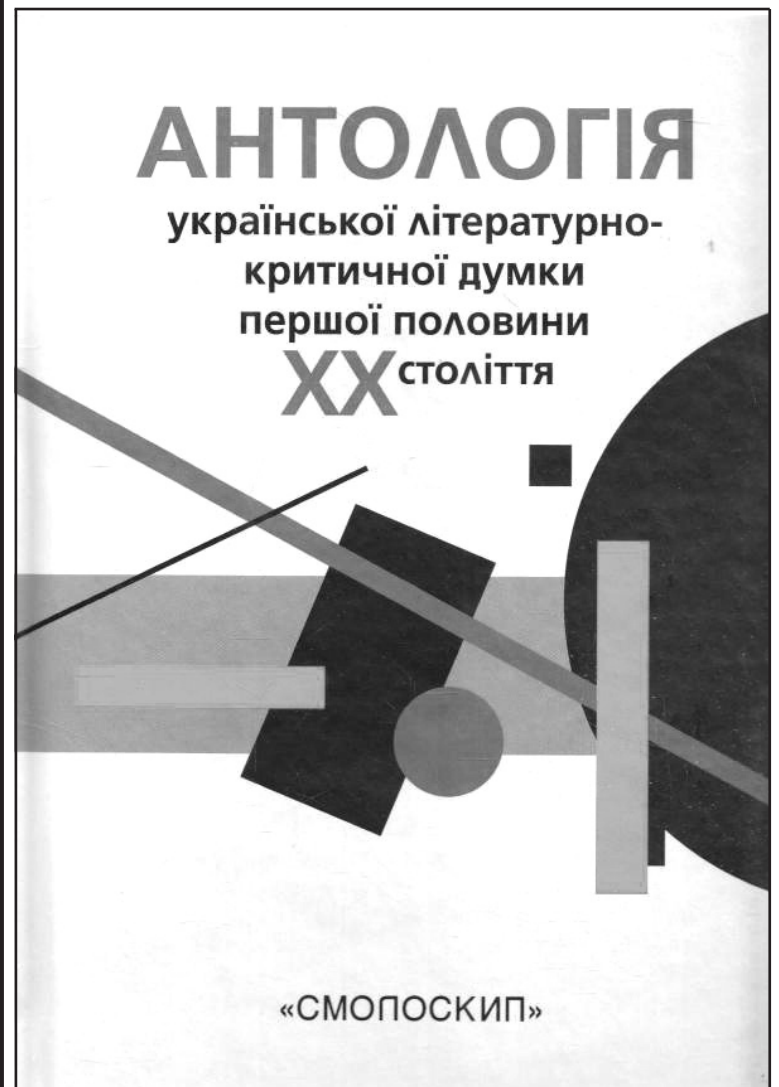
Виставка «Підсумки» розповідає про митця, який вирушив у подорож пізнання себе і відкрив своє коріння. Так, творчі пошуки, які інтуїтивно зосередились на віднайденні своєї ідентичності, привели Ігоря Уварова в Україну.

Світлини художника надані музеєм «Будинок Уварових».

Ігоря Уварова зустрічають у Ворзельському музеї «Будинок Уварових»

Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття

Упорядник Віра Агеєва, Київ, «Смолоскип», 2016 рік.

Антологія представляє різні тенденції й напрями в українській літературній критиці першої половини ХХ століття. Зібрані в книжці тексти дають змогу простежити кілька цікавих мистецьких сюжетів, важливих поворотів у розвитку літературного процесу. При початку віку йшлося про модерністську естетичну революцію, розрив з реалізмом та українофільською традицією. Складні колізії у боротьбі генерацій означено й проінтерпретовано насамперед авторами журналу «Українська хата», такими послідовними речниками естетизму як М. Євшан та М. Сріблянський. Символістські та формалістські інтенції виявилися у статтях, публікованих на сторінках «Музагету» й «Мистецтва». У двадцять років обстоювання модерністських вартостей означало водночас боротьбу за мистецьку автономію в умовах посилення імперського культурного тиску. У літературній дискусії 1925 – 1928 рр. вапльняні й неокласици, «ліві» та «праві» часто виступали однозгідно. Критичні статті київських неокласиків, зокрема Миколи Зерова, дають уявлення про український варіант формалізму. Надзвичайно цікавими були авангардистські концепції; на сторінках «Нової генерації» обговорювалася поетика авангардного «лівого» роману, розвиток футуристської поезії. В еміграційному Мистецькому Українському Русі почасти продовжувалися полеміки, ґвалтовно обірвані радянською цензурою при кінці двадцятих. Серед проблем, дискутованих мурівськими літераторами, – роль і місце неокласицизму як авторитетної стильової традиції, засади творення «великої» літератури, що мала б репрезентувати Україну по Другій світовій війні. Літературна критика модерністської доби означила увагу до форми, стилю, сприяла усталенню ієрархії естетичних вартостей.

МАЙДАН

Невигойний біль Биківні

Ольга КАВУН

Понад 80 років Биківнянський ліс під Києвом несе у собі страшний спогад, в якому лунають постріли, і зойк, і крики, морозить душу суцільний страх і біль. Тут розстріляний квіт України – кращі сини і доньки нашого народу, яких советський режим назвав «ворогами народу». Ви тільки подумайте: починаючи із березня 1937-го енкаведисти перетворили Биківнянський ліс на величезну братську могилу для ста тисяч невинно убієнних. Саме тут міститься найбільше в Україні місце поховання жертв масових політичних репресій – так званий об'єкт спеціального призначення НКВД.

Від 20 березня 2018 року за рішенням Київської міської ради земельна ділянка (19 і 20 квартали лісу, раніше все це було під грифом «для спец. потреб») відмежована. Саме сюди щонаочі впродовж чотирьох років із 1937 по червень 1941 вантажівки перевозили тіла закатованих у київських в'язницях. У викопані зараня ями скидали тіла жертв, пересипали

вапном, а зверху – землею.

Від початку двотисячних років третя неділя травня є днем вшанування жертв комуністичного режиму.

І ось в неділю 20 травня від станції метро «Лісова» вранці курсували один за одним автобуси. Аж раптом ринув дощ. Посмутніли було люди, що добиралися до меморіального комплексу. Та природа змилосердилася. Як раптово уперіщив, так раптово й ущух дощ. Виглянуло вмите сонце.

На території Національного історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили» розпочалося жалобне зібрання. Офіційну частину відкрив Президент України Петро Порошенко, який прибув на цей захід з дружиною. Присутні представники Кабінету Міністрів, Верховної Ради та іноземних дипломатичних місій поклали квіти та вінки до Меморіалу.

Після промови Президента України виступили: міністр культури Євген Нищук, голова Україн-

ського інституту національної пам'яті Володимир В'ятрович, генеральний директор заповідника «Биківнянські могили» Богдан Біляшівський, доктор історичних наук Юрій Шаповал, голова Всеукраїнського товариства політв'язнів і репресованих Ори-на Сокульська, голова Союзу українок Оріслава Хомик, Іван Окоєв – від товариства «Меморіал» імени В. Стуса, колишній політв'язень Василь Овсієнко і ветеран УПА Теодор Дячук.

Громадські вшанування продовжилися міжконфесійним молебнем та виступом Національного хору імені Григорія Верьовки. А ще присутні мали змогу ознайомитися із виставкою фотодокументів «Розстріляна еліта: Биківнянський вимір».

Зі ста тисяч розстріляних і похованих у Биківнянському лісі досліджені імена лише 19 тисяч. А тому в серці кожного відлунували слова Володимира В'ятровича: «Наше завдання – віднайти імена всіх жертв і їхніх катів».

Андрій КОНДРАТЮК

Джон Стейнбек і Україна

Джон Стейнбек. Ізгадюю. Це ім'я, як й імена Хемінгуея, Фолкнера, було дуже популярне і у нас у шістдесяті роки минулого століття. Гуманістичні мотиви їхньої творчості зворушували серця читачів, чії сутності тоді були спрямовані до добра і правди.

Пам'ятаю. Мова велася, заходила і про симпатію Джона Стейнбека до України. Хтось і в публікації ізгадував, що бачив він, як американський письменник Джон Стейнбек стояв біля пам'ятника Тарасові Шевченку і плакав. [...]

А ось тепер я із цікавістю прочитав статтю Тетяни МакКой, журналістки українського роду із США «Шоу для Стейнбека в сталінській Україні», надруковану у газеті «Наша віра» (№ 8 (353), № 9–10 (354–355), № 11 (356) 2017 року).

Публікація і збудила цей розмисел.

Авторка статті ґрунтовно і виразно коментує «Російський записник» Джона Стейнбека, виданий 1948 року. Із фотокореспондентом Робертом Капою американський письменник здійснив мандрівку до Совецького Союзу у серпні 1947 року. Тоді й побував в Україні. Звісно, американським гостям усе було виставлено напоказ [...].

На київській пекарні, де випікався пахучий хліб для всього Києва, було все автоматизоване. А завідувач пекарні навіть запитав гостей, чи й в Америці є щось подібне [...].

Звісно, руїни міста після війни вражали позір видимо, неприховано. А й рани українських також сіл уже не приховати.

Вже коло літака у Києві гостей

зустрічали люди веселіші й не такі скуті, як у Москві. Вони сміялися. Стейнбек спостерігав, завважує, що мова їхня близька радше до південно-слов'янських мов, аніж до російської. У серці неординарного мандрівця зроджувалося, бриніло співчуття до народу, який повсякчас зазнавав руйнації тільки через те, що земля тут багата й родюча, і цим приваблювала завойовників. Але як би болюче не ятріли рани фізичні й душевні, а людина дивилася на світ життєствердно і життєтворчо.

Повна стоїцизму, віри й готовності ці рани заліковувати. [...]

А розмисел мій нагортається, біжить. Й о тім також, чого не бачив Джон Стейнбек, чого йому не показали. Але про що він міг знати. Адже і в Америці знали про повстанський рух в Україні. Й мистецькі роботи з цієї теми нашого видатного художника Ніла Хасевича, що перебував у кріївці, показували, висвітлювали і на засіданнях ООН.

Моя старіюча пам'ять відкриває давні відбитки.

1947-ий рік. Батькові брати молодші Ляш (Ілля), Василь, Никон, сестра їхня Оксена мешкали на хуторі Ріг, на ґрунті, успадкованому від наділу нашому прапрадідові Міні від реформи 1861 року. Вони пішли за покликом серця — боронити рідну землю. Вони стали, були повстанцями.

І ось одного дня хтось новину сумну передав. Плакали Батько, плакали Мати. Що ж сталося, що скоїлось. Нема уже дядька Никона і тітки Оксені. Там у Розі вранці сьогодні таке учинилося.

Спершу кріївка була умоцнована під коморою Василевої хати на пагорбі. Але непевне око завважило її. І це посяло тривогу. Вирішили умоцновати кріївку в іншому місці. Під ліском протягом однієї глупої пізноосінньої ночі нова кріївка і була облаштована. Але недремне донощицьке око вислідило. Коли троє братів увійшли в захищене підземелля, а їхня сестра Оксена плужком переорала нивку, місце докола, й уже заскороджувала його, щоби зайвого й сліду зовні не зосталося, то неочікувано, несподівано нагрянула акція. Енкаведисти. Й наперед до кріївки поставили, виставили Оксеню. Брати спершу відстрілювалися. І куля від брата випадково уцілила у сестру. Упала Оксена. Затим в перестрілці загинув і наймолодший брат Батька Никон. Василя і Ляша ухопили живими. Уявити тільки, яких лютих катувань зазнали вони. Після катувань за два тижні упокоївся дядько Ляш. Василеві іще строк дали. Відправили у Караганду, да невдовзі і він упокоївся. [...]

Отак із десяти душ насліддя на-

На вулицях зруйнованого Києва. Світлина Роберта Капі

шого діда Романа за одним махом відійшло аж четверо.

Моя мала свідомість фіксувала тоді й інші подібні випадки. [...]

Про це явище спостережливі наші люди і тоді знали, догадувались. Як прийшов, повернувся із Уралу, із трудової совєцької армії син старого Гарячого, то увечері у хату завітали ніби свої хлопці. Усе розпитують Ілька, як там на Уралі, і чи нема у нього зайвої шинелі, або хочай би совєцьких погонів.

— А де вони у мене могли взятися. Я ж у трудовій армії був. Видавали тільки цивільну одіж...

Потому гостей частували вечерєю. Що Бог послав. А після вечері гутірка продовжувалася, тривала. Коли ж гості відійшли, то питається Ілько батька:

— А чо' ви, тату, увесь час мені оком моргали?

— Щоби ти не сказав, не ляпнув чогось лишнього. Бо то були не наші. Вони після вечері забулися перехрес-тяться. Наші ніколи після їжі перехрес-тяться не забувають.

І така от картина поклатася у мій позір тієї осені. День похмурий. Ми сидимо за чорними партами у маленькій сільській школі.

Раптом кризь вікна донеслися плачі, голосіння. Ми кинулися до вікон. Оддалік на майдані коло церкви стояло багато підвід, упакованих різними клума-ками. Коло возів стояли люди, старші, молодші. Здебільшого жінки. Котрі на руках тримали малих дітей. Витирали сльози. Людей вивозили до Сибіру. [...]

— Діти! Не дивіться у вікно, — сказа-ла учителька.

А сама дивиться.

Звісно, не в розкошах проминало наше повоєнне проіснування. Та усі хуторяни трималися унаслідуюваної звичаєвості. Життя було простим і невибагливим. Один до одного у святкові дні ходили на посиденьки. І яких тільки речей не начулося моє мале вухо на таких посиденьках у нашій хаті. А яких тільки пісень не увиходило у мій слух на пізньоосін-ніх і зимових вечорницях, коли се-стри і сусідські дівчата сиділи за гребенями і снували на веретено тонку льонову нитку. У хату ізнад-вору з клубком прохолоди заходили, увиходили парубки. Отоді й починалося закизоване. Жарти і пісні.

Усі люди у нас тоді були перейняті, об'єднані чуттям спільного співпере-живання.

Горе чи радість однієї особини уві-ходили невидимо в серце кожного. Але найвиразніше це відчувалося у родинному колі.

Як оньо люто катували енкаведис-ти нашого старшого брата Миколу, а й Мати, Батько і усі хатні тим горем перейняті були. Або як те саме, як схопили, забрали на війну нашого ма-лолітнього Сашу, у бійню кинули. І на-дійшла вістка про його поранення, то так само на усіх зійшло переживання. І те чуття й мені передавалось. [...]

А коли арештували нашого стри-нешного брата Стаська, то Мати наші аж до обласного міста возили йому передачу. Співпереживання відчутно бриніло, пульсувало тоді у людських серцях.

З малолітства не при звичаюва-лися ми до солодощів і лакоминок, але хліб насущний у нас тоді майже не вибував.

Закінчення на стор. 16.

7 липня 2018 року відійшов у вічність ЛЕВКО ГРИГОРОВИЧ ЛУК'ЯНЕНКО

— видатний діяч українського національно-визвольного руху се-редини ХХ ст., один із лідерів ди-сидентського опору 60-х-80-х років, організатор Української Робітничо-Селянської Спілки (УРСС, 1960), член-засновник Української Гель-сінкської Групи (1976), Голова Укра-їнської Гельсінкської Спілки (1988), Голова Української Республікан-ської партії (1990), визначний полі-тик і громадський діяч відродженої незалежної України ХХІ століття, народний депутат Верховної Ради України І, ІІ, ІV і V скликань. Нагоро-джений медаллю «Борця за волю України ім. Св. Володимира» (1991), Герой України, Лавреат Національ-ної державної премії імені Тараса Шевченка.

Левко Григорович Лук'яненко на-родився 24 серпня 1928 року, за доку-ментами 1927, в с. Хрипівка Городнян-ського району на Чернігівщині. Виріс у родині селян, людей працелюбних, умілих. 1944 року був призваний до війська. Служив у Австрії, на Кавказі.

З раннього дитинства багато читав, задумувався над стражданнями укра-їнського народу. Прочитав двотомну історію дипломатії і вирішив для себе, що немає нічого понад національні ін-тереси.

1950 року Левко Григорович дійшов висновку, що треба боротися за неза-лежну Україну і цьому слід присвятити життя. Для досягнення мети потрібно стояти на щаблях влади, підійматися по партійній лінії, здобути вищу освіту. 1951–1953 р. вступив у комсомол, у партію. 1953 поступив на юридичний факультет Московського університету. Невдовзі зрозумів, що обраний шлях помилковий, 1957 р. призупинив свою громадську діяльність і вирішив орієн-туватися на підпільну боротьбу.

У вересні 1958 Левка Лук'яненка за розподілом спрямували в Раде-хівський район на Львівщині. Робота була пов'язана з постійними поїздками по селах. Він бачив, як людей загана-ли в колгоспи, знищували цілі хутори. Відтак Левко Лук'яненко разом з одно-думцями Степаном Віруном і Василем Луцьківим вирішили створити підпіль-ну партію Українська Робітничо-Се-лянська Спілка (УРСС), яка б постави-ла питання про вихід України з СРСР шляхом референдуму, опираючись на Конституцію.

1959 року Левко Лук'яненко пере-їхав у Глинянський район і перейшов працювати в адвокатуру. Тут він знай-шов однодумців Івана Кандибу та Олександра Лібовича. 7.11.1960 року у Львові відбулася перша, організа-ційна зустріч, на якій обговорили про-граму Української Робітничо-Селян-ської Спілки. Оскільки програма була дуже жорстка, вирішили її знищити, до наступної зустрічі доручили Левкові Лук'яненку скласти нову, м'якшу. Але 21.01.1961 були заарештовані І. Кан-диба, С. Вірун, В. Луцьків, О. Лібович і Левко Лук'яненко, пізніше — Іван Кіпиш та Йосип Боровницький.

У травні 1961 року Львівський об-ласний суд засудив Левка Лук'яненка до розстрілу за ст. 56 ч. 1 і 64 КК УРСР. Звинувачення було побудоване на першому проєкті програми УРСС. Ви-

нували в тому, що він «із 1957 р. ви-ношував ідею відриву УРСР від СРСР, підживляв авторитет КПРС, зводив на-клепи на теорію марксизму-ленізму».

Через 72 доби Верховний Суд замі-нив вирок смерті на 15 років позбав-лення волі. Однорідці також дістали терміни від 10 до 15 р. позбавлення волі.

Карався Левко Лук'яненко у мордов-ських таборах, з 1967 три роки у Влади-мирській тюрмі, потім знову в Мордовії. 1966 року в мордовські табори почала прибувати нова генерація політв'язнів — шістдесятники. Вони вели боротьбу з адміністрацією таборів за фактами грубого порушення законодавства і прав в'язнів. Про цю боротьбу стає відомо світовій громадськості. Левко Лук'яненко брав активну участь у цій боротьбі. Щоб посилити ізоляцію, 500 найактивніших політв'язнів перевели у пермські табори. 1974 року за організа-цію страйку Чусовський районний суд засудив трьох ініціаторів, у тому чис-лі й Левка Лук'яненка, до тюремного ув'язнення у Владимирській в'язниці.

Коли до кінця терміну залишалося менше двох років, КГБ разом з адмі-ністрацією тюрми спрямували його на експертизу до психлікарні. Виписали Левка Лук'яненка з діагнозом «іпохон-дричний синдром» і визнали інвалідом другої групи.

10.12.1975 року, у День прав люди-ни, разом з іншими політв'язнями Лев-ко Лук'яненко оголосив голодівку. Того ж дня його вивезли в Чернігівську тюр-му. Після звільнення Левко Лук'яненко оселився в Чернігові, де жила його дру-жина. Улаштуватися на роботу за фа-хом не міг. Працював електриком.

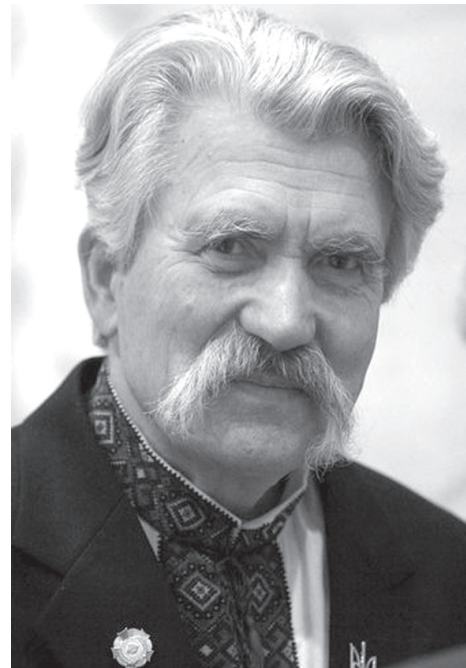
09.11.1976 року на пропозицію Ми-коли Руденка увійшов до складу членів-засновників Української Гельсінкської Групи (УГГ), підписав усі документи УГГ. Склавав звернення до Белградської наради 35 країн з приводу дискримі-нації українців, зокрема, права на емі-грацію. Виступив на захист художника П. Рубана, написав статтю «Зупиніть кривосуддя!». Радіо «Свобода» пере-давало його нарис «Рік свободи».

12.12.1977 Левка Лук'яненка зно-ву заарештовують. Розуміючи, що на нього чекає в майбутньому, оголосив голодівку, відмовився давати покази, а також від громадянства СРСР.

17-20 червня 1978 року Левко Лук'яненко засуджений Чернігівським облсудом за ст. 62 ч. 2 КК УРСР до 10 років позбавлення волі і 5 років заслан-ня та визнаний особливо небезпечним рецидивістом.

Карався в таборі особливого режи-му в селі Сосновка в Мордовії. Разом з іншими політв'язнями вів боротьбу, готував і передавав на Захід інфор-мацію. У лютому 1980 р. всіх в'язнів особливого режиму, серед них і Лев-ка Лук'яненка, перевели у спеціально збудовану зону в с. Кучино Пермської області, за 200 метрів від 36-ї зони суворого режиму. 13.12.1986 Левка Лук'яненка перевозять у Пермську пересильну тюрму, а звідти — в Черні-гівську, де з ним понад місяць «працю-вав» слідчий КГБ. Повернули в Кучино. 08.12.1987 етапували на заслання.

У березні 1988 року Левка Лук'яненка заочно обрали головою від-

новленої УГГ, яка з 7 липня діяла як Українська Гельсінкська Спілка (УГС).

23.04.1988 р. Левкові Лук'яненку запропонували виїхати за кордон, та він відмовився, бо бачив, що ситуація в країні змінюється, вимальовується перспектива створення політичної пар-тії.

Указом ПВР від 30.11.1988 Левко Лук'яненко був помилуваний, звільне-ний із заслання. На початку 1989 по-вернувся в Україну.

29.04.1990 р. на Установчому з'їзді УГС Левка Лук'яненка було обрано го-ловою створеної на її базі Української Республіканської партії. Того ж року він став депутатом Верховної Ради Укра-їни. Був членом комісії з питань зако-нодавства і законності, заступником голови фракції «Народна Рада».

Левко Лук'яненко — автор Акту про незалежність України від 24.08.1991 року. Балотувався на посаду Прези-дента України.

1992 р. був призначений Надзви-чайним і Повноважним послом України в Канаді.

Із листопада 1993 до червня 1994 він — голова передвиборного демокра-тичного об'єднання «Україна». З трав-ня 1992 — почесний голова УРП. Доктор права Альбертського університету в Ка-наді. Окрім всього, Левко Лук'яненко — автор низки книг, брошур, численних статей. Член НСПУ. Голова Україн-ської асоціації дослідників голодоморів (з 1998).

У 1998-99 рр. Левко Лук'яненко — один з керівників «Національного фронту», що об'єднував праві та на-ціоналістичні партії. 2000 р. знову об-раний головою УРП. З 2002 р. — голова Ради старійшин УРП-Собор.

Сумує Україна за великою світ-лою людиною, яка так самовіддано боролась за волю свого народу і так багато працювала для відродження й утвердження незалежної україн-ської державності.

Він був справжнім сином і лиця-рем України. Його праця залишила глибокий незабутній слід у творенні образу нового українського часу.

Редакція висловлює глибоке співчуття рідним і друзям, усім, хто знав Левка Григоровича.

**Царство Небесне!
Вічна пам'ять!**

Нова свідомість

Мирослав ЛЕВИЦЬКИЙ, письменник, журналіст

У Києві презентовано другу книгу двотомника Богдана Гориня «Святослав Гординський на тлі доби»

8 травня 1993 року обірвалася нитка земного шляху унікальної людини — мистця, мистецтвознавця, літературознавця, поета, громадського діяча Святослава Гординського. Видавництво «Ярославів Вал» зробило все аби до 25-річчя від цієї дати — до 8 травня 2018 року появився повний тираж книги. Так воно і сталося. Поява цієї книги — символічна свіча пам'яті для великої постаті української культури.

Друга книга двотомника (охоплює вона еміграційну діяльність С. Гординського) майже удвічі більша від першої, має 624 сторінки, а в іменному покажчику подано 1100 дотичних до постаті С. Гординського імен. Книги Б. Гориня написані у новому для української літератури жанрі — есе-колажу, де органічно поєднаний текст з ілюстраціями. У другій книзі «Святослав Гординський на тлі доби» вміщено більше 700 репродукцій фото, документів та репродукцій мистецьких творів. Їх вони органічним доповненням авторського тексту, посилюють достовірність викладених автором фактів.

Презентація цієї книги відбулася 24 травня в Національному музеї літератури України у Києві. Директор видавництва «Ярославів вал» Михайло Слабошпицький, відкриваючи презентацію, висловив думку, що поява цієї книги є великим етапом у поточному українському літературознавстві та мистецтвознавстві. У переконливо відтворену епоху вписано українське культурне (і частково політичне) середовище поза Україною, а у ньому виділена постать Святослава Гординського.

Тож не дивно, що подія згуртувала шанувальників генія української культури Святослава Гординського та шанувальників дослідника його творчості Богдана Гориня. Як і на минулорічній презентації першої книги «Святослав Гординський на тлі доби» актову залу Національного музею літератури України була переповнена. На цю подію завітали люди, чимало з яких, без перебільшення, є знаковими постатями сучасної української культури. Звичайно, що всіх їх не можна перерахувати у короткій статті. Тому

зупинюся на тих особах, котрі брали слово у більш як двогодинній розмові про книгу Богдана Гориня та про особу головного героя книги.

Це Юрій Щербак — письменник, громадський і політичний діяч, дипломат; Павло Гриценко — професор-мовознавець, директор Інституту української мови НАН України; Олександр Федорук — мистецтвознавець, професор, академік Академії мистецтв України; Микола Жулинський — літературознавець і політик, академік, директор Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України; Дмитро Степовик — мистецтвознавець, тричі доктор наук, професор; Арсен Зінченко — історик, професор, громадський діяч; Павло Щириця — поет, головний редактор видавництва «Ярославів Вал».

Своєрідною перлиною презентації другої книги «Святослав Гординський на тлі доби» була участь у ній приятеля Маестро — видатного архітектора з Канади Радослава Жука, виставка архітектурних робіт якого відкрилася того ж дня в Національній Академії мистецтв України у Києві. Згадуючи С. Гординського, Р. Жук наголосив, що під час зустрічей з Маестро мав з ним

менник Юрій Щербак назвав вихід двотомника «Святослав Гординський на тлі доби» подією в українській культурі. Його увагу привернула висвітлена в книзі повоєнна еміграційна еліта. Це була справжня, глибоко духовна еліта, не така як сучасна українська псевдоеліта, яка купляє собі дипломи, титули, за яку пишуть книжки...

«У книгах прекрасно описано середовище, у якому формувався Святослав Гординський як елітарна особистість, — наголосив письменник. — Це нині всесвітньо відомі імена з царини мистецтва та літератури. Показово, що Святослав, зберігаючи у собі глибоку українську суть, був великим європейцем. [...] І я побачив, що в описаних таборах Ді-Пі виник прообраз громадянського суспільства. У книзі прекрасно відчутний дух єднання, що нині дуже потрібний Україні. Вражають описи людей, котрі глибоко любили Україну, незважаючи на тодішню советська Україна не могла нічого доброго дати взамін за їхню любов».

Ю. Щербак закінчив виступ констатацією: «Цією книгою і автор, і видавництво спорудили пам'ятник одній з найвидатніших українських постатей

ками твору через український простір і час, хоч дія твору відбувається за межами адміністративної території України».

На думку вченого, двотомник Богдана Гориня — готовий кіносценарій, де навіть ролі вже розписані. Як видатний мовознавець, він звернув увагу, що обидві книги написані живою народною мовою, і не можна її загнати до кондової унітарності. Мова має широкі засяги з високими місцевими традиціями, які треба шанувати. Звертаючись до автора двотомника, директор Інституту української мови сказав: «Мовою книги ви ще раз навертаєте нас до шанування мови як витвору національного, а не як витвору лінгвістів. [...] Окремо треба відзначити естетизм стилю».

Академік Олександр Федорук звернув увагу, наскільки виразно показаний у презентованій книзі християнський дух як основа творчості Гординського. «Книжка Богдана Гориня спонукає думати про сенс людського життя, про долю, яка випала тоді людям, котрі опинилися на межі того, що було до війни і того, що було потім. Чим тяжчі були страждання людей,

Презентація книги в Національному музеї літератури України у Києві

цікаві розмови і дискусії на мистецькі теми.

Серед виступаючих на презентації був всесторонньо обізнаний з творчістю С. Гординського професор Д. Степовик. Характеризуючи презентовану книжку, він відзначив об'єктивність висвітлення постаті Гординського автором та легкість подачі матеріалу.

Як і директор видавництва, письменник

XX сторіччя».

Професор Павло Гриценко, аналізуючи книги Богдана Гориня про С. Гординського, назвав їх кроком до самих себе, бо це відтворення нашого національного «я»: «Цитування з посиленням посилює достовірність і прийнятність викладеного матеріалу. Це створює образ людини, яка проткнула простір і час. Ви провели нас сторін-

тим сильніший був опір, тим більшою була сила волі, тим вищий був дух. Люди, показані у книзі Богдана Гориня, до кінця своїх днів пронесли силу нескореності, чистоту мислення. Гординський задавав тон мисленню, яке ми називаємо модерним».

Оскільки двотомник «Святослав Гординський на тлі доби» написаний за правописом Голооскевича 1929 р., то

це питання не залишилося поза увагою як академіка Олександра Федорюка, так і професора Арсена Зінченка.

Перший з них відзначив, що автор повернувся до основ мови, які є живильними соками українського духовного і культурного буття, відставляючи на узбіччя нині діючі норми, нав'язані свого часу ідеологами імперського шовінізму: «Якщо ми шануємо мову, своє мистецтво, свою музику, то ми шануємо самих себе, — ствердив мистецтвознавець. — Тим жив Святослав Гординський, тим живе автор презентованих нині книг і більшість з присутніх у цій залі. А нас намагаються привчати, аби ми цього не шанували».

Історик професор Арсен Зінченко також підкреслив, що книжка про С. Гординського написана не діючим нині в Україні сталінським правописом, а українським. Звертаючись до присутніх у залі діячів науки і культури, він закликав знову ставити питання: «Українській мові — український правопис», наголошуючи: «Це ж логічно! Воно було логічно і в 2000-му році, коли це питання ставилося на урядовому рівні. Тоді воно викликало шквал емоцій шовіністів усіх мастей і крик несприйняття українських невігласів».

Торкаючись змісту книжки, історик А. Зінченко наголосив на ґрунтовності документально-джерельної бази. За його словами, праця має ряд аспектів — глибинний соціокультурний аспект, дуже глибокий і драматичний соціополітичний аспект, соціопсихологічний і персоналізований психологічний. «У книзі описано цілий ряд персонажів, які сусідували зі Святославом Гординським. І зроблено це дуже делікатно».

Директор Інституту літератури, академік Микола Жулинський відзначив, що поява книги «Святослав Гординський на тлі доби» закономірна подія, бо це продовження жанрово-повідного підходу Богдана Гориня до осмислення українських видатних постатей. Хоч у назві книжки є слова «на тлі доби», проте у двотомній праці показано Святослава Гординського у вирі історії. І це робить книжку надзвичайно цікавою. «Хоч давно знаю вас особисто, — сказав вчений, звертаючись до автора, — хоч знайомий з вашою творчістю, не сподівався, що так глибоко закроїте такий величезний матеріал. Тут ви спрацювали як історик. До цього часу нічого не читав такого глибокого про долю українців, які опинилися за межами рідної землі. Розділи про Ді-Пі, про Табірну Україну, про МУР — унікальні дослідження і вони підкреслюють, у яких умовах жив той чи інший поет, есеїст, мистець. І як тоді виживали українці».

Головний редактор видавництва «Ярославів вал» Павло Щириця, торкаючись питання жанру книжки, сказав, що найвлучніше було б її назвати енциклопедичним романом, бо є у ньому і енциклопедична насиченість, і притаманна художнім творам легкість викладу думки.

Передаючи враження відсутнього на презентації професора Володимира Панченка редактор видавництва сказав: Богдан Горинь прекрасно впорався із поставленим самим перед собою завданням. Тож не без підстав директор видавництва, закриваючи презентацію книжки «Святослав Гординський на тлі доби», назвав її появу творчим тріумфом і її автора — Богдана Гориня, і видавництва.

125-ліття українців у Канаді. Українська жінка піонерка

Продовження. Початок на стор. 7. Василь повіз Маланку додому. На болотяній дорозі віз перевернувся, труна впала в болото.

Рятували випадкові подорожні... Михайло з трьома дітьми поховав Маланку під берізою, яку вона сама посадила...

Одного року ми вибралися з Ярославом у мандрівку на захід відвідати місця наших перших поселенців. Українські назви сіл, навіть село Ярослав ми знайшли! Та багато маленьких чудових церков, будованих не фаховими архітекторами, а звичайними людьми з відчуттям глибокої естетики та нашої традиції. Побачили ми в одному місці пам'ятник, який нас приголомшив. Тут, серед поля, скинули з потяга групу 45 осіб наших піонерів, більшість були жінки та діти. Без води, без даху над головою, без харчів, на безлюдді. Хтось із дітей десь схопив шкарлятину, позаражувалися всі, і без жодної медичної опіки всі там же поховані...

Цей пам'ятник коло Шол Лейк, на межі Манітоби і Онтаріо, поставлено у століття нашого поселення тим, хто зі страхом і надією на обіцяне краще майбутнє покинули батьківську хату.

Тут хочу згадати іншу категорію жінок: наших сестер-служебниць. 1902 року восени приїхали чотири сестри-служебниці до Канади, у віці 20-26 років, їх заслали до Едмонтону, де в околицях в тім часі було найбільше наших поселень. Манастиря ще не мали і чекали в Едмонтоні, поки будинок буде готовий. В міжчасі померла одна з них. В червні 1903 було вирішено, що три сестри поїдуть до свого нового манастиря на василіянській фермі-гоумстеді, та розгосподаряться там на зиму. Приїхавши туди, вони знайшли двоповерховий будинок без вікон, дверей та даху. Зі старими ліжками та одним столом і без печі. Без води та без криниці. Там їх залишили самих, а василіяни мали приїхати туди аж як їм збудують пристановище... Як падав дощ, вони пересували ліжка, щоб на них не капало... Поки викорчували ліс під землю та посадили городину, були відказані на поміч піонерів. А ці від початку були повні ентузіязму і їм допомагали. Але самі не маючи багато, не змогли довго допомагати. Сестри наводили лад у хаті, вчили грамоти і релігії, помагали будувати школи, сиротинці, лікували, одна з них закінчила медсестерські курси. Відвідували недужих та, як мати була слаба, варили, годували дітей, почистили хату, помогли в господарстві... Такі були початки життя сестер-служебниць в Канаді. (Сестра К. Г. Попович: «Служити означає любити»).

Існують різні думки про наших піонерів. Першим на самих початках приїхав до Канади з Америки о. Нестор Дмитрів, що був давніше редактором «Свободи». Він і перший організатор церковного життя в Канаді. У своїй книзі «Канадійська Русь. Подо-

рожні спомины» з 1897 року описує і успіхи, і труднощі піонерів, як і вороже ставлення довкілля до них.

Коли вперше заспівали «Благословення», люди плакали і у отця були сльози в очах.

Його зауваження образили піонерів. «В поїзді зустрів брудних людей з чотирма дітьми. Жінка вперше побачила газету... Була неграмотна, у них школу відкрили недавно, щойно в 1884 році... В Едмонтоні зайшов до еміграційного дому. В двох просторих кімнатах покотом на підлозі серед брудного лахміття лежали жінки, діти... Чоловіки вибралися шукати фарми. Я висварив баб за нелад... До Вінніпеґу приїхала родина з вісьмома дітьми. Аґенти по дорозі виманили в них останній цент. Голі, босі, брудні, бідні зайшли до еміграційного будинку. Добрі люди скидалися по пару центів...» і так далі. Але

ставинах. Напр., в землянці 9 x 11 футів живе Степан Панчук в агонії з жінкою і дітьми. Йдучи на роботу до Йоркстону 25 миль, заблукав у лісі, де пробув два дні і одну ніч. Обморозив руки і ноги, які почали гнити. Як ішов на працю, залишив жінку і дітей в землянці без меблів, зі сіном... і там тепер лежав... В іншій землянці 10 x 15 футів, висотою 3,5 футів жили чотири родини також без меблів...

Отець Морін в «Альберта Триб'юн» 4 лютого 1899 р. писав: «... Щодо галичан, я не зустрів жодної людини на всьому північному заході, яка б симпатизувала їм. З точки зору цивілізації вони стоять вдесятеро нижче за індіанців...»

Ставлення уряду до неангласонів: К. Г. Янг у «Звіті про імміграційну комісію»: «У північній Манітобі було 6-7 ділянок із значно гіршою землею, які уряд пропонував галичанам, і

Сноп першого урожаю. Саскачеван, Канада, 1904 рік

отець Дмитрів не сказав, де люди мали помитися, де попрали своє «брудне лахміття», де притулитися після понад місяця подорожі без жодних вигод, чи мають що їсти. Також написав, що найліпше тримаються дівчата. Вчать скоро мови та пізнають нові обставини. «Які дівчата, такі будучі газдині, такі будучі матері, такі будучі діти, така наша будучність в Канаді».

І тут мені пригадалися слова др. Всеволода Стебляка, лікаря АТО, які ми недавно чули від нього на телевізійній програмі «Майбутність України — це жінка і дитина».

Але повернімося до наших піонерів. Довкілля їх зустріло в загальному неприхильно і з надією на скору асиміляцію. Хоч були також і позитивні голоси. Ось декілька прикладів обох сторін.

В лютому 1898 року кореспондент газети «Дейлі Нор-Вестерн» відвідав поселенців в околиці Бівер Гіл коло Йоркстону. Свій репортаж назвав «Галицький скандал». Написав, що піонери живуть в жалюгідних об-

вони вимушені були брати ці ділянки...»

Учителька в школах поселенців М. С. Елстон характеризує: «У них глибока релігійність, недовіра до нових людей і інституцій та підозрілість до всього. У своїй другій праці вже з 1919 року пише, що українці канадці невинні за свої прикмети. Вони є наслідком поневолення, в якому вони жили в Старому Краю».

Майкл Чубока в книзі «Український канадієць, так?» пише, що піонери терпіли не тільки дискримінацію, але деколи і зневагу та насильство, часто від політиків, демагогів та преси, цитуючи з книги Б. Л. Корчинського «Від мрій до реальності»: «... великий протест був спричинений недолугими політиками, демагогами та упередженими газетами: „Ці дивні новоприбулі захоплюють країну, увіковічують усі види злочинів, особливо згвалтування та вбивства. Вони отрують повітря, засмітять ґрунт бур'янами і загалом повернуть країну догори дригом...».

Закінчення в наступному числі.

Андрій КОНДРАТЮК

Джон Стейнбек і Україна

Закінчення. Початок на стор. 13.

Хіба у Петрівку на кілька тижнів до нових затверділих колосків увиходило безхліб'я. І то у нашу родину воно заглядало рідко. Іще недавно уже покійна тепер старша сестра ізгадувала, що як пійдуть жінки по чорниці у ліс, а ні в кого хліба нема на обід, то й скажуть тоді: «Хліб може бути хіба у Ярини». Тобто у нашої Матері. І Мати уділять по скибочці кожній. [...]

Але співчуття ізроджувалося у моїм малім серці також до калуженців. Калуженці — це прибутні люди, які товпами переходили тоді наш край. Вони були зовсім голодні. Обірвані. Подерті кальоші на їхніх ногах позв'язувані шнурками і дротоми. Як запитували Мати — «Одкуда ви?», то вони відповідали:

— Калужскія ми. Толькі в калхоз, родненькіє, не приставайте. А то по міру пойдьоте, как ми...

У нас усіх цих приходьків називали калуженцями. Хоч були зголоджені і з Брянської області, й зі східної України. Випадали дні, що двері за ними не зачинялися. Одне відійде, друге заходить. І кожному треба щось дати. Тому картоплину, другому — крайчик хліба. [...]

Пригадую. Пізноосінній вітряний похмурий день. Я їду у сусіднє село із хутора до школи. Й у хустинці несучи обід учительці. Горщик пшоняної каші, пляшку молока, краєць хліба. Що Мати наріхтували. Учителі у нас тоді були зі східної України. Вони також потерпали від голоду. І учні по черзі приносили їм обід.

Ось уже зі стежки на дорогу ви-

йшов. Наближаюся до села. І раптом із рова вийшло троє. Дві жінки і один чоловік.

— Куди ідеш? — питають.

— До школи, — кажу.

— А що несеш?

— Обід учительці, — не втаюю.

— Віддай нам! — наказують.

Да й забрали хустинку з усім її вмістом. Понесли у рів.

Я у плач. І зрушити з місця уже несила.

Через кілька хвилин виносять із рова, повертають мені хустинку із порожнім горнятком і порожньою пляшкою.

У клас я уступив, коли уже почався урок. Да й розридався:

— Я узавтра обід принесу. Мати іще наріхтують.

Вчителька заспокоює гладить своєю рукою мене по голові:

— Не плач. Тим людям також треба.

Твоя черга виконана...

Цікаво мені було спостерігати, як переживання свята кожною особою єднало, гуртувало людей. А й слово, а й пісня також об'єднували нас. Люди співали тоді і за працею у будень, і у свято. Лунали пісні сумні, але дзвеніли і пісні веселі. Співали дорослі, співали старі, співали й малі, діти. То тільки я не співав, бо голосу свого соромився. Але я любив слухати, як співають інші люди.

Іще розмисел побіг. Уявімо. А чи Джон Стейнбек, забачивши нашу теперішню реальність, з тією ж приязню сприйняв би наш край і наших людей, як це проникливо забачив він і крізь сталінське шоу.

Подумаймо про те.

У Києві відкрили меморіальну дошку поетові Осипу Мандельштаму та його дружині Надії Мандельштам

5 липня 2018 року в Києві на вулиці Заньковецької, 3/1 відбулося відкриття меморіальної дошки поетові Осипу Мандельштаму та його дружині Надії Мандельштам (Хазині). Ініціатори проєкту — Український центр Міжнародного ПЕН-клубу, видавництво «Дух і Літера» та Центр Юдаїки.

З Надією Хазіною, майбутньою дружиною і берегинею поезії, ученицею Олександри Екстер та Михайла Бойчука, Осип Мандельштам познайомився в Києві.

Протягом десятиліття, з 1919 по 1929 рік, вони — активні учасники культурного життя тогочасного Києва. Осип Мандельштам очолює поетичну секцію Всеукраїнського літературного комітету, бере участь у поетичних читаннях, відвідує клуби-кафе «ХЛАМ» та «Мистецький льох», співпрацює з кіностудією Всеукраїнського фотокіноуправління. З 1913 року його вірші публікуються в київських часописах. Поет створює яскраві нариси про Київ і театр Леся Курбаса «Березіль». Одним з перших реагує на наслідки насильницької колективізації і штучно створений голод в Україні віршем «Старий Крим», що 1934 року фігуруватиме в його карній справі.

1922 року в Києві Осип та Надія реєструють шлюб. Надія записує вірші та прозу, допомагає у видавничих справах, зберігає рукописи, вивчає тексти напам'ять. Згодом складає перший перелік віршів поета, переховує автографи, після першого обшуку й арешту Осипа Мандельштама за підтримки друзів рятує частину рукописів. Намагаючись полегшити долю чоловіка, супроводжує його на

заслання у Чердинь і Вороніж.

Спроби дружини врятувати поета після останнього арешту 2 травня 1937 року, зокрема заява на ім'я Берії з проханням про перегляд справи, виявилися марними. Осип Мандельштам загинув у пересильному таборі під Владивостоком 27 грудня 1938 року. Протягом життя Надія Мандельштам зберігала поетичний доробок чоловіка.

Автор меморіальної дошки по дружці — скульптор Світлана Карунська. Дві легкі тіні, які випадково впали на камінь, утворюють певну єдність, що здатна протистояти зміні часу. Дзеркальна поверхня, змінюючись щохвилини, життєствердно відбиває навколишній світ, фіксує сакральний момент зустрічі минулого із сучасним, та нагадує про те, що подих кожного, хто живе на землі, вже торкнувся скла вічності.

Відкриття меморіальної дошки Осипу та Надії Мандельштам у центрі Києва — пам'ятка народженому тут кохання, внесок у відновлення культурної пам'яті міста.

ПОДЯКА ДОБРОЧИНЦЯМ

Від редакції та усіх читачів газети «Наша віра» складаємо щирі подяки благодійникам, котрі своїми внесками посприяли випуску цього числа: п. Вірі Скоп, по дружці Рогожиних, п. Георгію Лазаренку, п. Івану Корчинському, отцю Василю Пишному і парафіянам церкви Святої Покрови с. Рубанівське на Січеславщині.

Дорогі читачі і друзі «Нашої віри»! Високошановна українська громадо!

Нелегко буває долати сьогодні густі та суперечливі обставини часу. Це число приходить до Вас із великим запізненням. Але, слава Богу, газета живе.

Дякуємо Вам усім, хто чекає нового числа і вірить, що такий часопис дійсно потрібний для незримого спілкування людей та осмислення й розвитку нашого національного і суспільного життя, для духовного зростання людини.

Пишіть нам, діліться своїми думками, щоб наш новий український час наповнювався справжністю життя, силою віри і правди.

Редакція

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ГАЗЕТУ

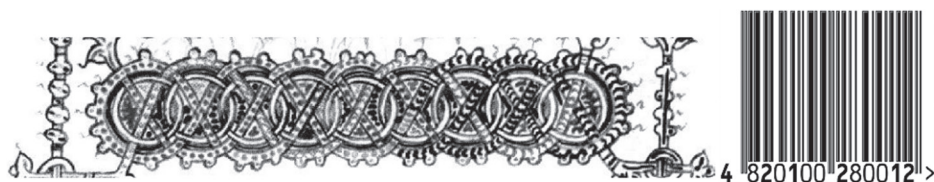

У будь-якому поштовому відділенні можна передплатити газету «Наша віра» з кожного наступного місяця, індекс **61671**.

Вартість передплати газети на 1 місяць — 4.80 грн., на 3 місяці — 14.40 грн., на 6 місяців — 28.80 грн., на 12 місяців — 57.60 грн.

Шукайте у «Каталозі видань України» 56 сторінку.

Передплатіть газету собі та подаруйте передплату друзям.

Засновник
і видавець —
колектив
Редакції газети

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР
Раїса ЛИША

ДИРЕКТОР
Орина СОКУЛЬСЬКА

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: Раїса ЛИША, Олександр ТКАЧУК, Олесь ШЕВЧЕНКО, Василь ОВСІЄНКО, Юрій ВІВТАШ, о. Іван РИБАРУК, Олександр СУГОНЯКО, Тарас ЧОРНОКОЖА

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР-ОРГАНІЗАТОР: Ольга КАВУН
Комп'ютерна робота: Ірини ОЛІХ

Адреса редакції: Київ, вул. Межигірська, 21, 04071

Для листів: Редакція газети «Наша віра», прізвище й ім'я одержувача, а/с № 283, Головошта, Київ, 01001.

E-mail: nashavira@ukr.net; http://nashavira.in.ua/

http://www.nashavira.ukrlife.org

Телефон-факс: 425-68-06

Наш розрахунковий рахунок: 26002300175421, МФО 322669 в ОЩАДБАНКУ
Ідентиф. код №22893760

Підписано до друку 6 серпня 2018 р.